

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/I/2022/36109009600844804

GEOPOLITICKÉ A REGIONÁLNE ASPEKTY RIEŠENIA
KONFLIKTU V NÁHORNOM KARABACHU
Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

GEOPOLITICKÉ A REGIONÁLNE ASPEKTY RIEŠENIA
KONFLIKTU V NÁHORNOM KARABACHU

Diplomová práca

Študijný program: hospodárska diplomacia
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov
Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr., CSc. Ľubomír Čech

Bratislava 2022

Bc. Katarína Nackinová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu s názvom: Geopolitické a regionálne aspekty riešenia konfliktu v Náhornom Karabachu som vypracovala samostatne, pod odborným vedením vedúceho záverečnej práce doc. PhDr., CSc., Ľubomírom Čechom a že som uviedla všetku použitú literatúru na príslušnom mieste.

Dátum: 23.3.2022

.....

Pod'akovanie

Touto cestou by som rada vyjadrila veľkú vďaku vedúcemu diplomovej práce pánovi doc. PhDr., CSc., Ľubomírovi Čechovi za jeho odborné vedenie a užitočné pripomienky, ktoré boli veľkým prínosom k finálnemu koncipovaniu práce. Taktiež by som sa rada poďakovala osloveným odborníkom, Prof. h.c. doc. Mgr. Petrovi Juzovi, CSc., PhD a Mgr. Jánovi Cingelovi, ktorých názory boli zohľadnené pri identifikácii geopolitických aspektov konfliktu o Náhorný Karabach.

ABSTRAKT

NACKINOVÁ, Katarína: *Geopolitické a regionálne aspekty riešenia konfliktu v Náhornom Karabachu*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr., CSc. Ľubomír Čech. Bratislava: FMV, 2022, 66 s.

Predkladaná diplomová práca sa zaoberá témou geopolitických a regionálnych implikácií, ktoré môžu ovplyvňovať dynamiku konfliktu o Náhorný Karabach. Práca sa skladá z 5 kapitol. Obsahuje 2 obrázky a jednu tabuľku. Cieľom záverečnej práce je podať komplexný prehľad o tom, ako zahraniční aktéri v rámci realizácie svojich strategických záujmov ovplyvňujú dianie a rovnováhu síl v konflikte o Náhorný Karabach. V jednotlivých častiach tejto práce sa zaoberáme postojmi tretích štátov zainteresovaných v konflikte o NK, pričom ich politiku chápeme ako produkt pragmatizmu a racionalizmu, v snahe presadzovať svoje záujmy. Na ich zahraničnú politiku nazeráme ako na prizmu strategickej voľby, ktorá vysvetľuje správanie určitého aktéra v závislosti od jeho záujmov a tým ovplyvňuje dynamiku medzinárodného diania. Výsledkom skúmanej problematiky je zistenie, že regionálni a globálni aktéri zúčastnení v konflikte v snahe presadzovania vlastných národných, bezpečnostných a politických záujmov priamo vplývajú na vývoj situácie v Náhornom Karabachu.

Kľúčové slová: Náhorný Karabach, geopolitika, zahraniční aktéri, hybridné vedenie vojny, Arménsko, Azerbajdžan

ABSTRACT

NACKINOVÁ, Katarína. *Geopolitical and regional aspects of conflict resolution in Nagorno Karabakh*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International relations; Department of International Political Relations. – Thesis supervisor: doc. PhDr., CSc. Lubomír Čech. FMV EU, 2022, 66 p.

The submitted diploma thesis deals with the topic of geopolitical and regional implications that may affect the dynamics of Nagorno Karabakh conflict. The final thesis is composed of 5 chapters and comprise 2 pictures and 1 table. The aim of the final work is to provide a comprehensive understanding of how foreign actors by implementing their strategic interests influence future development and balance of powers in the Nagorno Karabakh conflict. In individual parts of this work we analyse established attitudes of third countries involved in the conflict over Nagorno Karabakh, while we interpret their policy as a product of pragmatism and rationalism, in an effort to promote their interests. We outlook their foreign policy as a prism of strategic choice, which explains the behavior of a certain actor depending on his interests and thus shape the outcomes of international events. The result of the researched issue is the finding that regional and global actors involved in the dispute in the attempt to promote their own national, security and economical profits directly impact the status of Nagorno Karabakh conflict.

Keywords: Nagorno Karabakh, geopolitics, international actors, hybrid warfare, Armenia, Azerbaijan

Obsah

Zoznam skratiek.....	8
Úvod	9
1 Historické súvislosti vzniku a vývoja konfliktu v Náhornom Karabachu.....	11
1.1 Pod nadvládou veľmocí	11
1.2 Prvá vojna o NK	13
1.3 Druhá vojna o NK.....	16
1.4 Nový teritoriálny status po 2. vojne o NK	19
1.5 Hybridné vedenie vojny v 21. storočí.....	22
2 Ciele a metodika práce	26
3 Konflikt o Náhorný Karabach na pozadí geopolitických záujmov tretích štátov	28
3.1 Rusko	29
3.2 Turecko	33
3.3 Irán.....	36
3.4 USA.....	38
4 Súčasný stav a možnosti mierového riešenia konfliktu.....	41
4.1 Stanovisko Azerbajdžanu a Arménska	42
4.2 Mediácia a angažovanosť medzinárodných organizácií v konflikte	44
4.2.1 Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe.....	45
4.2.2 Európska únia	47
4.3 Hra s nulovým súčtom ako východisková stratégia.....	49
5. Diskusia s odborníkmi na tému Náhorného Karabachu a možné východiská konfliktu. 53	
5.1 Rozhovor s politológom, odborníkom na medzinárodné vzťahy a geopolitiku Prof. h.c. doc. Mgr. Petrom Juzom, CSc., PhD.	53
5.2 Rozhovor s analytikom, zakladateľom a výkonným riaditeľom think-tanku Strategic analysis Mgr. Jánom Cingelom	55
Záver.....	57
Zoznam použitej literatúry.....	61

Zoznam skratiek

BR OSN	Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov
EÚ	Európska únia
NK	Náhorný Karabach
SSR	sovietska socialistická republika
km²	kilometer štvorcový
MGIMO	Moskovský štátny inštitút medzinárodných vzťahov
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
RF	Ruská federácia
SNŠ	Spoločenstvo nezávislých štátov
SOCAR	Štátna ropná spoločnosť Azerbajdžanskej republiky
USA	Spojené štáty americké
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík

Úvod

Dynamika konfliktov, ich riešenie a priebeh predstavuje významnú časť štúdia medzinárodných vzťahov. Región južný Kaukaz je známy práve radom zamrznutých konfliktov, okrem oblasti Náhorného Karabachu sa jedná aj o oblasť Abcházka či Južného Osetska. Tieto konflikty vychádzajú z dôvodu veľkej rozmanitosti. Tradične charakterizujeme túto oblasť ako miesto, kde sa stretáva mnoho kultúr, náboženstiev a civilizácií. Avšak región plní aj funkciu strategickej križovatky dopravných komunikácií východ – západ a sever – juh, ktorá sa dnes prehĺbuje v dôsledku globalizácie, ekonomických faktorov, nastolenia novej politickej reality a záujmov regionálnych a svetových veľmocí.

V apríli 2016 Náhorným Karabachom otriasla nečakaná vlna násilia medzi Arménskom a Azerbajdžanom, známa aj ako štvordňová vojna. Jej význam spočíval v územných ziskoch, ktoré si Azerbajdžan pripísal prvýkrát od príméria roku 1994. Teritoriálny zisk, aj keď marginálny, pritiahol pozornosť medzinárodného spoločenstva. Konflikt sa začal medializovať a dostal sa do povedomia širšieho spektra odborníkov. Práve táto vojna znamenala zlom a otvorila otázku bezpečnostného rizika existencie Náhorného Karabachu.

Najnovšia a zatiaľ posledná kapitola konfliktu sa odohrala v roku 2020. Táto vojna so sebou priniesla moderné techniky boja a vytvorila priestor pre geopolitickú rovinu skúmania konfliktu. Geopolitika hrá veľmi významnú časť v analýze zahraničných politík jednotlivých štátov. V práci si kladieme za cieľ identifikovať geopolitické implikácie konfliktu o Náhorný Karabach v rámci súčasných vzájomných vzťahov regionálnych aktérov a poukázať na možné geopolitické súvislosti jeho vzniku a pokúsiť sa na tomto základe predikovať možný vývoj. Obvykle sa zahraničná politika analyzuje v teoretickom rámci, ktorý rozlišuje medzi dvomi opozitnými ideológiami: (neo-)realizmus verzus idealizmus. V 21. storočí pozorujeme výraznú zmenu v správaní regionálnych aktérov ako v konflikte o Náhorný Karabach, tak aj na širšom medzinárodnom poli. Práve neschopnosť primárnych hráčov vyriešiť daný spor priťahuje pozornosť širokej škály sekundárnych aktérov, ktorí zastávajú väčšiu či menšiu úlohu. Spomenuté skutočnosti ozrejmujú aj dôvod výberu témy. Okrem zaujímavého charakteru sporu, sa jedná o konflikt o územie s rozlohou približne 4 400 kilometrov štvorcových, do ktorého vstupuje množstvo premenných. Na

druhú stranu výber témy súvisel aj so značnou absenciou odborných prác v rámci slovenského či českého prostredia zaoberajúceho sa touto tematikou. Avšak ani zahraničné práce neponúkajú komplexný prehľad a snahu o analýzu budúceho vývoja konfliktu, podloženú na základe konkrétnej teórie a precedensu vytvoreného predchádzajúcimi vojnovými eskaláciami.

Primárnym cieľom diplomovej práce je na pozadí analýzy historických aspektov konfliktu vysvetliť dopady angažovanosti zahraničných aktérov na vývoj situácie v Náhornom Karabachu s cieľom poukázať na možnosti a limity, ktoré predstavujú pri riešení konfliktu. Na zodpovedanie tejto otázky do hĺbky sme si stanovili aj niekoľko hypotéz. *Eskalácie bojov úzko súvisia so zahraničnopolitickými ambíciami tretích štátov zúčastnených v konflikte. V 21. storočí pozorujeme ústup idealizmu a nástup realizmu v medzinárodných vzťahoch.*

Práca je kategorizovaná do 5 kapitol. Prvá kapitola nám opisuje historický vývoj územia Náhorného Karabachu, od jeho ranného vzniku až po súčasnosť. V tomto smere zachytávame aj príčiny vzniku konfliktu o Náhorný Karabach a pôvod napätia vzťahov medzi Arménskom a Azerbajdžanom. Zaoberáme sa aj analýzou hybridného vedenia vojny, ktoré v prípade vojny o Náhorný Karabach predurčilo jeho status. Základný cieľ práce a metodika písania sú obsiahnuté v druhej kapitole. Tretia kapitola nám už podáva konkrétnu odpoveď na primárny cieľ práce a zároveň odpovedá na prvú hypotézu. V rámci analýzy pôsobenia niekoľkých mediačných inštitúcií v konflikte, nám štvrtá kapitola zodpovedá druhú hypotézu a to, či je mierové riešenie konfliktu v súčasnosti ešte možné. Po oboznámení sa s historickými, ideologickými a geopolitickými faktormi sa v štvrtej kapitole tiež venujeme teórii nulového súčtu, ktorá nám odhalí možný vektor riešenia konfliktu o Náhorný Karabach. V piatej kapitole sa budeme venovať diskusii s odborníkmi na témy Náhorného Karabachu a geopolitike postsovietskeho priestoru, ktorí podajú vlastný názor na geopolitické súvislosti konfliktu a možnosti jeho riešenia.

1 Historické súvislosti vzniku a vývoja konfliktu v Náhornom Karabachu

Každá krajina má svoj príbeh, ktorý vypovedá o jej histórii, kultúre a národe. V prípade Náhorného Karabachu, ktorý je súčasťou regiónu južný Kaukaz, bol tento príbeh sprevádzaný územnými spormi regionálnych aktérov, geopolitickými ambíciami tretích štátov, etnickými a náboženskými konfliktami. Územie bez národa a národ bez územia, aj takto by sa dal charakterizovať status Náhornokarabašskej republiky od jej vzniku. Čo však ostáva podstatné do dnešných dní a prečo vznikol problém medzinárodného rozsahu je, že Arménsko aj Azerbajdžan považujú Náhorný Karabach (ďalej len NK) za kolísku svojho národa a štátu. Nikým neuznaný v medzinárodnom spoločenstve a predsa pretrvávajú boj o tom, či by mal región zostať súčasťou Azerbajdžanu, stať sa nezávislou entitou alebo byť pripojený k Arménsku.

Kaukazský región je už stáročia hraničnou zónou a stretom rozmanitej škály kultúr a národov. Ako križovatka medzi Európou a Áziou a tiež medzi Ruskom, Osmanskou ríšou a Perzskou ríšou sa v priebehu storočí tento región objavil v strategických plánoch mnohých veľmocí. Vzhľadom na množstvo prírodných zdrojov a vybudované trasy energonosičov do Európy ponúka výbornú geostrategickú pozíciu. A tak ako ostatné kaukazské regióny, rovnako aj územie dnešného NK bolo centrom nespočetných teritoriálnych sporov, dobyvačných vojen a etnických konfliktov. Spor o NK je považovaný za jeden z najbrutálnejších a najdlhších konfliktov post sovietskej éry. Má vlastnosti moderného globálneho konfliktu prepletené s historickým bremenom dávnych krívd. Práve tradičné naratívy o krívdach z minulosti sa ukázali ako výborný nástroj brzdenia akejkoľvek snahy o zbliženie regionálnych aktérov. Aby sme lepšie pochopili čo všetko predchádzalo súčasnému postaveniu Náhornokarabašskej republiky, musíme analyzovať jednotlivé faktory ktoré vstupovali do jej formovania v priebehu storočí.¹

1.1 Pod nadvládou veľmocí

Úplné počiatky konfliktu siahajú až do čias Osmanskej ríše. Arméni, ktorí prví prijali

¹ KRUGER, Heiko. *The Nagorno-Karabakh Conflict, A Legal Analysis*. 1. vyd. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2010. 14 s. ISBN 978-3-642-11787-9.

kresťanstvo za štátne náboženstvo, si svoju vieru dokázali udržať aj počas tvrdej islamizácie. To bolo, samozrejme, neakceptovateľné pre vládcu Osmanskej ríše. Arméni, ako nepoddajný kresťanský národ, v ríši nesmeli nosiť a vlastniť zbrane a boli vystavovaní každodennému ponižovaniu. K pokojnému životu Arménov neprispievalo ani prepadávanie ich osád zo strany Kurdov. Aj napriek početným sťažnostiam nebolo v záujmoch Osmanskej ríše pomôcť kresťanom. Situácia ešte viac eskalovala po výsledku prvej svetovej vojny, kedy tureckú III. armádu porazilo Rusko.² Strana porazených si za príčinu porážky vybrala ako inak arménske obyvateľstvo. Krutosti vyvrcholili v rokoch 1915 – 1916, kedy bolo zavraždených až približne 1,5 mil. Arménov žijúcich v okolí hory Ararat.³ V zásade išlo o snahu úplne vyhladiť arménsku populáciu. Tvrdenie že išlo o genocídu Turecko popiera, čo predstavuje hlavný politický a historický fakt, ktorý odsúdil tieto dva národy na večných nepriateľov.

V roku 1917 prebehla v Rusku revolúcia po ktorej sa od neho odtrhla novovzniknutá Zakaukazská republika. Jej existencia trvala niečo vyše mesiaca, no neskôr sa rozpadla na tri samostatné štáty: Arménsko, Gruzínsko a Azerbajdžan.⁴ V čase rozpadu Ruského impéria sa tiež Lenin a ďalší ranní bolševici museli zaoberať problematikou integrácie Rusov a mnoho ďalších národných skupín do prvého socialistického štátu na svete. Avšak demarkácia hraníc a prerozdelenie území novovzniknutého zväzu ignorovali etnické zloženie obyvateľstva a ich požiadavky. Vtedajší úradníci totiž verili, že ak by sa vytvorili administratívne jednotky zmiešaných etník, miestny nacionalizmus by sa nevyvíjal.⁵ A tak sa po krátkom období nezávislosti ocitli Arménsko a Azerbajdžan pod ruským vplyvom. No pred sovietyzáciou kaukazského regiónu Azerbajdžan sľúbil, že prenechá územie Karabachu Arménsku. Ústredný výbor Ruskej komunistickej strany, založený roku 1920 bolševikmi, pre dohľad nad kaukazským regiónom ale rozhodol inak. Ako súčasť Stalinovej politiky „rozdeľuj a panuj“ s cieľom získať absolútnu moc v komunistickej strane Sovietskeho zväzu, pridělila oblasť NK Azerbajdžanu.⁶ Na základe toho bola v roku 1923 v rámci

² SENEČEK, R. Richard. *Nachičevan a Náhorný Karabach*. In: Noveslovo. [online] 2009 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: < https://noveslovo.sk/c/11270/Nachicevan_a_Nahorny_Karabach >

³ KHALID, Iram. *Nagorno-Karabakh Conflict*. In: Journal of Political Studies. 2020. s. 3. [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: <(PDF) Nagorno-Karabakh Conflict (researchgate.net)>

⁴ SENEČEK, R. Richard. *Nachičevan a Náhorný Karabach*. In: Noveslovo. [online] 2009 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: < https://noveslovo.sk/c/11270/Nachicevan_a_Nahorny_Karabach >

⁵ KRUGER, Heiko. *The Nagorno-Karabakh Conflict, A Legal Analysis*. 1. vyd. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2010. 14 s. ISBN 978-3-642-11787-9.

⁶ ABUSHEV, K. *The Nagorno Karabakh Conflict as a Part of the "New" Eurasian Geopolitics*. Edinburgh University. s. 5. [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete

Azerbajdžanskej SSR vytvorená Náhornó karabašská autonómna oblasť (NKAO). Toto nariadenie fakticky zmenilo región na kresťanský väčšinový enklávu v moslimsko väčšinovej krajine. V tom čase až 95% populácie autonómnej oblasti tvorili etnickí Arméni a rozloha enklávy mala 4 400 km². Treba ale poznamenať, že práva autonómnej republiky boli len fiktívne a asimilácia zo strany Azerbajdžanu bola veľmi vysoká. Pohraničná politika ZSSR bola premyslená a mala jasné ciele. Umiestnenie regiónu s prevažne arménskou väčšinou do Azerbajdžanu destabilizovalo vzťahy a vyvolalo nespokojnosť oboch zakladajúcich štátov, pričom upevnilo pozíciu Ruska ako arbitra v konflikte.⁷

Existencia ZSSR poskytovala regiónu relatívnu stabilitu a držala tlaky zo strany nespokojného Karabachu a Arménov pod kontrolou. V rokoch 1947, 1965 a 1977 poslali vytrvalí Arméni do Moskvy niekoľko petícií za transformáciu Karabachu z Azerbajdžanskej SSR do Arménskej SSR.⁸ No po niekoľkých neúspešných pokusoch o otvorenie dialógu sa napätie začalo vyostrovať. Ako tento nátlak fungoval a aký vplyv mal nečakaný rozpad ZSSR na vývoj situácie v skúmanej oblasti analyzujeme v nasledujúcej podkapitole.

1.2 Prvá vojna o NK

Koncom 80-tych rokov 20. storočia tvorili etnickí Arméni až $\frac{3}{4}$ populácie. Po niekoľkých menších etnických stretoch začiatkom roku 1988 miestni poslanci regionálneho sovietu v NK požiadali o presun svojho regiónu pod arménsku správu. Rozhodnutie podporovali aj masívne demonštrácie v Jerevane, hlavnom meste Arménska. Nakoniec regionálny soviat NK formálne rozhodol o prevode regiónu pod Arménsku SSR. Toto rozhodnutie však nenašlo pochopenie u Najvyššieho sovietu Azerbajdžanskej SSR. Navyše bol tento počin v rozpore s čl. 78 ústavy o územných právach, na základe ktorého je pripojenie NK bez súhlasu dotknutej zväzovej republiky neprípustné. Aj napriek tomuto faktu regionálny soviat NK rozhodol, že oblasť NK z Azerbajdžanskej SSR pripojí k Arménskej SSR. Smerovanie karabašskej vlády podporilo v referende 10. decembra 1991 až 99% obyvateľov. V medzinárodnom práve akt prevodu územnej suverenity z jedného

<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/52663/5018.pdf?sequence=1&isAllowed=y_>

⁷ SAPAROV, Arséne. *From Conflict to Autonomy in the Caucasus*. 1. vyd. 2015. Routledge. 96 s. ISBN: 978-0-415-65802-7

⁸ SENEČEK, R. Richard. *Nachičevan a Náhorný Karabach*. In: Noveslovo. [online] 2009 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: <https://noveslovo.sk/c/11270/Nachicevan_a_Nahorny_Karabach>

štátu na druhý označuje termín cesia. No aj v prípade medzinárodného práva tento akt musí byť podporený zo strany pôvodného suverénneho štátu. Ak berieme do úvahy dnes už ustálený zákaz použitia sily v medzinárodnom práve a rešpektovanie zvrchovanosti štátov, potom jedinými právne dovolenými spôsobmi nadobudnutia územia sú cesia, teda prevod územia a akcesia, teda prírastok územia v dôsledku prírodného či umelého pôsobenia. Toto pripojenie teda z hľadiska medzinárodného práva nebolo akceptovateľné. V snahe zabrániť odtrhnutiu, ZSSR presunul svoje vojenské jednotky do regiónu.

Neschopnosť sovietskych úradov zastaviť útoky oboch strán na pohraničných pásmach vyvolala demonštrácie v Baku, hlavnom meste Azerbajdžanu. Sovietske jednotky vstúpili do Baku 20. januára 1990 a bol vyhlásený výnimočný stav. Tento deň je teraz známy aj ako čierny január.⁹ V dôsledku zásahu Moskvy zomrelo veľa ľudí a mnohí boli zatknutí. Konflikt v NK a nútená deportácia azerbajdžanských Turkov z Karabachu sa začala ešte pred rozpadnutím Sovietskeho zväzu a keď sa definitívne ukončila jeho existencia, situácia sa vymkla spod kontroly. Po rozpade ZSSR na konci roku 1991 Arméni a Azerbajdžanci mohli znovu potvrdiť svoju nezávislosť ako suverénne národy. Nakoľko neexistovala nijaká vonkajšia sila ktorá by udržala regionálne konflikty pod kontrolou, otvorila sa Pandorina skrinka. Azerbajdžan vyhlásil svoju nezávislosť 30. augusta 1991 a karabašská vláda vyhlásila nezávislosť od Azerbajdžanu o 3 dni neskôr. Azerbajdžan vyslal do oblasti NK svoju armádu. Na druhej strane NK nemal žiadnu vycvičenú armádu ani techniku, iba silne motivovaných obyvateľov. Z tohto dôvodu prišla na pomoc arménska armáda. Príchodom armády sa stal konflikt regionálnym problémom a začala vojna o Náhorný Karabach.¹⁰ Rusko sa oficiálne pokúšalo zastaviť útoky strán, no zároveň obom poskytovalo vojenskú podporu. Z konfliktu sa stala teda honba za konečným víťazstvom.¹¹ V roku 1992 sa boje pretavili do prvej arménsko – azerbajdžanskej vojny. Arménske sily s podporou ruských vojsk počas útoku na mesto Chodžaly zmasakrovali azerbajdžanských Turkov a vážne

⁹ KASIM, Kamer. *The Nagorno-Karabakh conflict: Regional implications and the peace process*. In: Caucasus Internationl. Baku. [online] 2012. s. 5-18. [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete <https://www.academia.edu/35841050/Kamer_Kasim_The_Nagorno-Karabakh_conflict_Regional_implications_and_the_peace_process_>

¹⁰ KRUGER, Heiko. *The Nagorno-Karabakh Conflict, A Legal Analysis*. 1. vyd. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2010. 47 s. ISBN 978-3-642-11787-9.

¹¹ MALLICK, Maj Gen. *Armenian.Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1.vyd.2021. Nové Dili: Vivekananda International Foundation. 3, San Martin Marg. 17 s. ISBN: 978-81-952151-3-3.

porušili ľudské práva. Z dostupných údajov vyplýva, že tragédia v Chodžaly bola etnickou čistkou a vojnovým zločinom proti nevinným obyvateľom Azerbajdžanu.¹² Dobytie mesta Chodžaly zabezpečilo vzdušný koridor medzi NK a Arménskom. Nasledovali ďalšie útoky na mesto Šuši, ktoré zaistili Arménsku kontrolu nad Lačinským koridorom a tým územný kontakt s Karabachom. Medzičasom sa Náhorný Karabach stal v januári 1992 plne nezávislou, no nikým neuznanou de facto republikou. V tejto súvislosti je nutné vysvetliť, že štáty označované ako de facto sú územia, ktoré neboli uznané medzinárodným spoločenstvom. Jednou z podmienok vzniku suverénneho štátu je práve uznanie ostatnými krajinami. Preto je NK označovaný ako de facto štát a de jure na základe medzinárodného práva je stále súčasťou Azerbajdžanu.

Väčšina Arménskych víťazstiev bola dosiahnutá počas politických nepokojov v Azerbajdžane, keď v období od marca 1992 do októbra 1993 zastávali funkciu hlavy štátu štyria prezidenti.¹³ Táto nestabilná situácia mala na bojisku svoje dôsledky. Azerbajdžan bol porazený v bitke pri Kalbadžari v marci 1993. Aktívna fáza konfliktu skončila podpísaním mierovej dohody sprostredkovanou Ruskou federáciou, ktorá s menšími epizódami pohraničných stretov trvala až do roku 2016.¹⁴ Arménsko veľmi dobre využilo situáciu rozpadu sovietskych republík a s tým súvisiacu politickú nestabilitu. Navyše im k úspechu pomohla výborná znalosť terénu, ktorý je hornatý a ťažko dostupný. Počas samotnej vojny dodávalo Rusko zbrane do oboch krajín, prioritne však do Arménska, vďaka čomu sa Arménom podarilo zvrátiť priebeh vojny v ich prospech. Takisto na oboch stranách bojovali ruskí žoldnieri. Na strane Azerbajdžanu to boli aj afganskí mudžahedíni, Čečenci a Turci. Vo výsledku sa Arménsku podarilo obsadiť až približne pätinu územia Azerbajdžanu.¹⁵ Územné zisky a situáciu na novej mape po rozpade ZSSR ilustruje obrázok 1.

¹² ABILOV, Shamkhal. *Nagorno Karabakh War and Khojali Tragedy*. The Washington Review of Turkish Eurasian Affairs. 2013. s. 6. [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete :

< https://www.academia.edu/8051793/nagorno_karabakh_war_and_khojali_tragedy >

¹³ SENEČEK. R. Richard. *Nachičevan a Náhorný Karabach*. In: Noveslovo. [online] 2009 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: < https://noveslovo.sk/c/11270/Nachicevan_a_Nahorny_Karabach >

¹⁴ SENEČEK. R. Richard. *Nachičevan a Náhorný Karabach*. In: Noveslovo. [online] 2009 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: < https://noveslovo.sk/c/11270/Nachicevan_a_Nahorny_Karabach >

¹⁵ CINGEL, Ján. *Konflikt o Náhorný Karabach v kontexte hybridného vedenia vojny*. 17. 2. 2021. [cit. 2021-31-10]. Zoom. [video-konferencia].

Obrázok 1 : Územie NK nadobudnuté Arménskom v 1. vojne o NK

Zdroj: Shutterstock. Nagorno Karabakh images. Dostupné na internete :<<https://www.shutterstock.com/search/Nagorno+Karabakh>>

Podpis prímeria neznamenal úplné vyriešenie konfliktu, no označil ho za zamrznutý pretože nebol územne vysporiadaný. Ako už z uvedeného vyplýva, konflikt o Náhorný Karabach je veľmi komplexný, pretože doň vstupuje množstvo faktorov. Postupne jednotlivé faktory v nasledujúcich kapitolách objasníme, avšak predtým sa pozrieme ešte na dva vojenské strety, ktoré nás prenesú do aktuálneho stavu v NK.

1.3 Druhá vojna o NK

Ako sme už v minulej podkapitole naznačili, podpísanie prímeria v prípade 1. vojny označilo konflikt o NK za zamrznutý, pretože nebol územne vysporiadaný. Keďže práca má za cieľ odhaliť dynamiku dlhotrvajúceho konfliktu a identifikovať jej hybné sily, je nutné zamerať sa aj na analýzu druhej vojny. V pohraničných pásmach od 1. vojny opakovane prichádzalo k vojenským stretom. Na medzinárodnej scéne strany konfliktu často deklarovali možnosť riešenia sporu prostredníctvom rokovaní. Keď k žiadnemu mierovému vyrovnaní neprišlo, Azerbajdžan trval na tom, že v prípade potreby obnoví kontrolu nad svojím vlastným územím silou. Nakoľko politický a ekonomický vývoj v Arménsku a Azerbajdžane zmenil vojenskú rovnováhu v prospech Azerbajdžanu, situácia sa začala radikalizovať. Stav sa vyostřil v apríli roku 2016, kedy došlo k bojom pozdĺž kontaktnej

línie. V súčasnosti je táto vojna známa ako aprílová či štvordňová. Azerbajdžan získal späť okolo 8 km² svojho územia. Kým Rusko sprostredkovalo prímerie, vojna si vyžiadala viac ako 350 obetí vrátane civilistov. Obe strany ako Arménsko tak aj Azerbajdžan si za túto krátku vojnu pripisovali víťazstvo.¹⁶

Vojna v roku 2016 bola akoby prvé dejstvo vojnového divadla, ktoré bolo zavŕšené druhým dejstvom o štyri roky. Poukázať na eskaláciu konfliktu z roku 2016 je dôležité z toho dôvodu, že Azerbajdžan vtedy stratil dôveru v schopnosť medzinárodného spoločenstva sprostredkovať mierové riešenie, ale samozrejme mu išlo aj o vyskúšanie vlastného vojenského potenciálu, či otestovanie schopností a reakcie arménskej strany. Druhé dejstvo začalo 27. septembra 2020 a trvalo až do 10. novembra 2020.¹⁷ Vojna v roku 2020 bola najhorším stretom od dosiahnutia prímeria v roku 1994. Avšak bola to aj psychologická hra, ktorou chcel Azerbajdžan uspokojiť domáci nacionalizmus a motivovať vojakov. Obyvatelia Azerbajdžanu totižto neboli spokojní s tým, že ich svet vnímal ako porazených po vojne v roku 1994. Oficiálne je agresor bojov stále nejasný, no to je len zástierka, Arméni aj Azerbajdžanci týmto častým stretom hovoria “war by accident” (“vojna z náhody”). No vzhľadom na dostupné fakty môžeme konštatovať, že išlo o dlhodobu pripravovaný a dobre plánovaný útok Azerbajdžanu s podporou Turecka.

Predohrou plnohodnotnej vojny boli strety na kontaktnej línii už v júli a taktiež masívna demonštrácia za vojnu proti Arménsku. Tentoraz Arménsko vo veľkej miere podcenilo situáciu. Azerbajdžan roky investuje do obrany vďaka financiám z nerastných surovín. Pre lepšiu predstavu, v rokoch 2009 až 2018 minul na armádu takmer 24 miliárd dolárov.¹⁸ Náklady Arménska v tom istom čase nedosiahli ani 5 miliárd. Nakoľko Arménsko nedisponuje zásobami nerastných surovín, nemohlo sa na investície z tohto sektora spoliehať. Ďalej Azerbajdžan nakúpil od Tureckej United Aircraft Company Bayraktar TB-2 a izraelský Harop IAI, označovaný aj ako samovražedný dron. Investície do vojnovej

¹⁶ International Crisis Group. *The Nagorno-Karabakh Conflict: A visual Explainer*. [online] 2022 [cit. 2021-01-11]. Dostupné na internete <<https://www.crisisgroup.org/content/nagorno-karabakh-conflict-visual-explainer>>

¹⁷ CINGEL, Ján. *Konflikt o Náhorný Karabach v kontexte hybridného vedenia vojny*. 17. 2. 2021. [cit. 2021-31-10]. Zoom. [video-konferencia].

¹⁸ SHAIKH, Shaan. *The air and missile war in Nagorno-Karabakh: Lessons for the future of Strike and defense*. In: Centre for strategic & international studies. [online] 8.12.2020 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete <<https://www.csis.org/analysis/air-and-missile-war-nagorno-karabakh-lessons-future-strike-and-defense>>

techniky neboli jedinou výhodou ktorú mal Azerbajdžan.¹⁹ Vlastnil aj lepši elektronický systém na detekciu nepriateľa. Staré sovietske radary používané v Arménsku útoky nedokázali zachytiť. Vďaka moderným dronom zlikvidovali protivzdušnú obranu v NK, na čo následne mohli oslabiť pozemnú obranu. Drony boli používané aj ako propagandistický nástroj. Kamera ktorá je na nich uchytená zachytáva zábery zo zásahov, čo následne využívajú v médiách vo svoj prospech.²⁰ Vo výsledku táto vojna potvrdila predpokladanú asymetriu vo vojenských kapacitách, vďaka ktorým si Azerbajdžan pripísal víťazstvo na svoju stranu.

Výhra arménskej strany v 90. rokoch spočívala najmä v dobrej znalosti terénu. Územie Karabachu je veľmi hornaté, dobre ho poznali a pre Azerbajdžancov bol ťažko dostupný. No portfólium technológií 21. storočia im túto výhodu zobralo. Veľmi úspešná bola aj dezinformačná propaganda, ktorá trvá už od roku 2015. Avšak hybridnému vedeniu vojny v súvislosti s kybernetickým priestorom sa budeme venovať v samostatnej podkapitole. Arménov žije momentálne viac v zahraničí ako v Arménsku. Podiel je okolo 11 miliónov v zahraničí a 3 milióny v Arménsku. Propaganda na sociálnych sieťach je významná teda aj na udržanie akejsi solidarity a podpory domáceho obyvateľstva. V tejto súvislosti treba povedať, že arménska diaspóra bola veľmi aktívna.²¹ Dokonca prišlo aj na demonštrácie pred sídlom Európskej rady proti vojne.

Azerbajdžan ani Arménsko počas bojov nepustili na frontové línie zahraničných reportérov, jediné informácie pochádzali z vládnych zdrojov. Celý čas Arménsko vytváralo umelý dojem pre svojich obyvateľov a vojakov, že výhra je na dosah. Do poslednej chvíle arménske obyvateľstvo netušilo aká je situácia zlá. Ako priebeh vojny naznačoval, Arménsko muselo kapitulovať. Avšak arménski vojaci a občania boli z výsledku veľmi prekvapení a nahnevaní na vládne inštitúcie. Na druhej strane si Azerbajdžan vybral cestu kaviárovej diplomacie. Dlhodobu kupuje hlasy a ovplyvňuje medzinárodné spoločenstvo vo svoj prospech prostredníctvom štedrých darov a iných výhod.

Potom ako Azerbajdžan obsadil mesto Šuši, ktoré je podľa neho kolískou ich kultúry,

¹⁹ CINGEL, Ján. *Konflikt o Náhorný Karabach v kontexte hybridného vedenia vojny*. 17. 2. 2021. [cit. 2021-31-10]. Zoom. [video-konferencia]

²⁰ SHAIKH, Shaan. *The air and missile war in Nagorno-Karabakh: Lessons for the future of Strike and defense*. In: Centre for strategic & international studies. [online] 8.12.2020 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete <<https://www.csis.org/analysis/air-and-missile-war-nagorno-karabakh-lessons-future-strike-and-defense>>

²¹ CINGEL, Ján. *Konflikt o Náhorný Karabach v kontexte hybridného vedenia vojny*. 17. 2. 2021. [cit. 2021-31-10]. Zoom. [video-konferencia].

sa do konfliktu zapojilo aj Rusko. V tomto smere je dôležité poznamenať, že aj načasovanie vojny nebolo úplné náhodné, nakoľko hlavní svetoví hráči boli zamestnaní inými problémami. Rusko bolo zamestnané na viacerých frontoch, konkrétne v Bielorusku, či na východe Ukrajiny, USA žili kampanou pred prezidentskými voľbami a Európa bola a je zamestnaná druhou vlnou pandémie COVID – 19. V nasledujúcej podkapitole objasníme výsledky vojny a nový teritoriálny status NK.²²

1.4 Nový teritoriálny status po 2. vojne o NK

Výsledok vojny priniesol trojstrannú dohodu o prímerí podpísanú 10. novembra, sprostredkovanú Ruskom s 9 bodmi, ktorá však nehovorí čo s územím, ktoré ostalo pod správou Arménska. V konečnom dôsledku je status Náhorného Karabachu stále nevyriešený a konflikt naďalej pretrváva. V tejto podkapitole si bližšie objasníme jednotlivé body dohody a pozrieme sa aj na ich možné nedostatky.²³

Dňa 9. Novembra počas videokonferencie podpísali ruský prezident Vladimir Vladimirovič Putin, Azerbajdžanský prezident Ilham Alijev a Arménsky premiér Nikol Pašinjan dohodu o prímerí medzi Arménskom a Azerbajdžanom. Počas videokonferencie si arménsky premiér odmietol zapnúť kameru, nakoľko išlo o kapituláciu jeho krajiny. Dohoda o prímerí zastavila šesť týždňov bojov medzi Azerbajdžanom a Arménskymi silami v NK.²⁴ Body dohody obsahovali nasledovné ustanovenia:

1. Zastavenie bojov dňa 10. novembra, všetky jednotky ostanú na svojich aktuálnych pozíciách.
2. Región Aghdam bude navrátený Azerbajdžanu do 20. novembra 2020.
3. Pozdĺž kontaktnej línie v NK a pozdĺž Lačinského koridoru budú umiestnené mierové kontingenty RF s ľahkou výzbrojou.
4. Mierové jednotky RF sa rozmiestňujú súbežne so sťahovaním arménskych ozbrojených síl. Mierové jednotky zostanú na svojom mieste po dobu 5 rokov s automatickým predĺžením o 5 rokov, ak žiadna zo zmluvných strán nevyhlási svoj úmysel ukončiť

²² CINGEL, Ján. *Konflikt o Náhorný Karabach v kontexte hybridného vedenia vojny*. 17. 2. 2021. [cit. 2021-31-10]. Zoom. [video-konferencia].

²³ DE WAAL, Thomas. *Unfinished Business in the Armenia-Azerbaijan Conflict*. In: Carnegie Europe. [online] 11. 2. 2021 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete: <<https://carnegieeurope.eu/2021/02/11/unfinished-business-in-armenia-azerbaijan-conflict-pub-83844>>

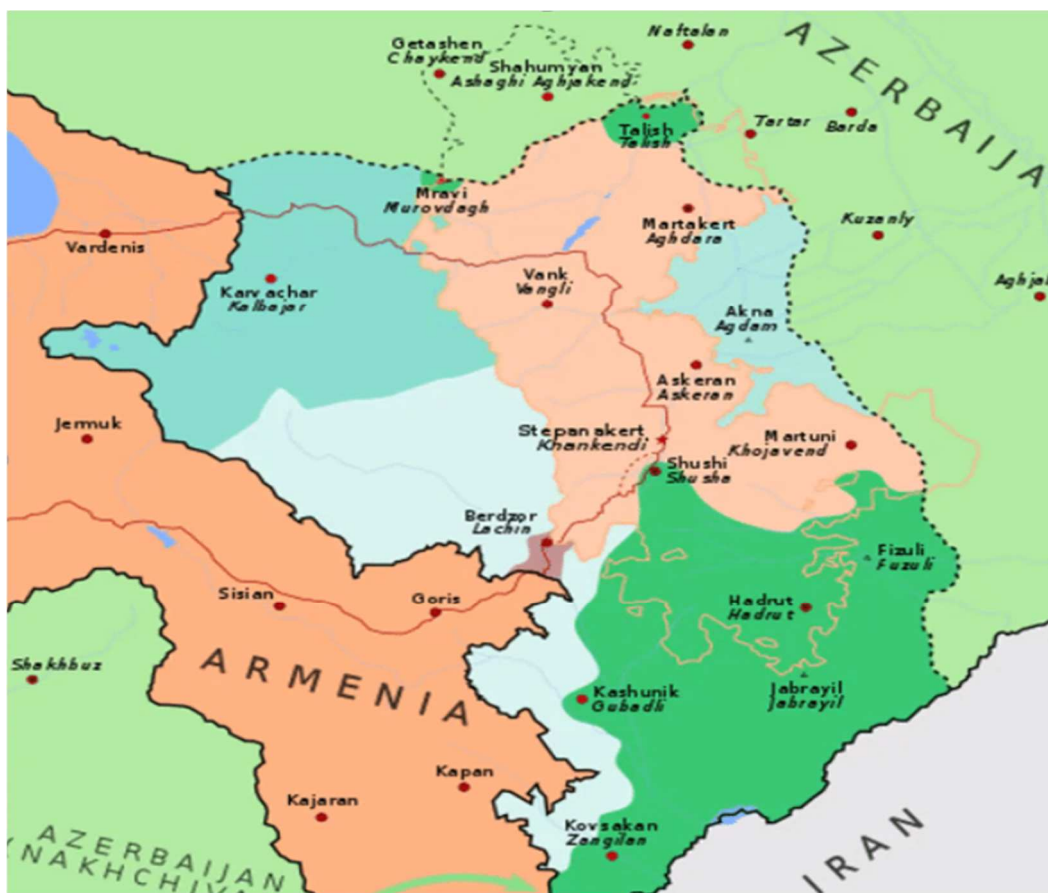
²⁴ The Prime Minister of the Republic of Armenia.. [online]. 10.11.2020 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete: <<https://www.primeminister.am/en/press-release/item/2020/11/10/Announcement/>>

uplatňovanie tohto ustanovenia 6 mesiacov pred uplynutím predchádzajúceho obdobia.

5. Vznik mierového strediska na kontrolu prímeria.
6. Regióny Kalbadžar a Lačín sa vrátia Azerbajdžanu. Mesto Šuši bude pod kontrolou mierových jednotiek RF.
7. Vnútorne presídlené osoby a utečenci sa vrátia na územie Náhorného Karabachu a prilahlých oblastí, ktoré sú pod kontrolou Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov.
8. Výmena zajatcov a telesných pozostatkov padlých: Dochádza k výmene vojnových zajatcov a iných zadržaných osôb a tiel mŕtvych.
9. Všetky ekonomické a dopravné spojenia nebudú blokované.

Na nasledujúcom obrázku si podrobnejšie ilustrujeme územné zmeny a novú príslušnosť regiónov.

Obrázok 2: Mapa Náhornu-Karabašskej republiky po podpise dohody o prímerí v roku 2020

Zdroj: Azerbaijani Forces Enter Third District Under Nagorno-Karabakh Truce. Dostupné na internete :<
<https://www.rferl.org/a/azerbaijani-forces-enter-third-district-under-nagorno-karabakh-truce/30977052.html>>

Svetlozelená farba označuje územie Azerbajdžanu a oranžová územie Arménska pred konfliktom v roku 2020. Tmavá zelená označuje územie, ktoré získal Azerbajdžan počas konfliktu. Mapa zachytáva aj strategicky významný Lačinský koridor, kontrolovaný ruskou armádou. Súčasťou dohody o prímerí bolo aj umožnenie priameho prístupu Azerbajdžanu k svojej enkláve Nachičevan. Ak si to zhrnieme tak Azerbajdžan kontroluje sedem regiónov, z toho štyri Arménsko odstúpilo a zvyšné tri získali vojenskou cestou.²⁵ Z uvedeného vyplýva, že súčasné územie NK tvorí len 30% jeho pôvodnej veľkosti.²⁶ Mnohí Arméni podpálili svoje domovy a ďalšiu infraštruktúru pri opúšťaní území prevedených pod správu Azerbajdžanu v snahe zabrániť ich využívaniu. Azerbajdžan bude pravdepodobne tlačiť na opätovné osídlenie týchto území, aby sťažil Arménsku možnosť ich znovu dobyť. Aktuálne nie je v záujme Baku porušiť prímerie, vzhľadom na územné zisky, ktoré si zabezpečilo v dohode. Prítomnosť ruských „mierotvorcov“ takisto zníži pravdepodobnosť, že sa Arménsko alebo Azerbajdžan budú v krátkodobom horizonte snažiť obnoviť vojnu.²⁷

Mnohí kritici tvrdia, že dohoda rieši iba symptómy, nie príčinu vojny. Treba mať na zreteli, že vojna nie je len zlým výsledkom rozdelenia území. Spory neprichádzajú iba kvôli nešťastnej demarkácii hraníc, ale aj náboženskej či etnickej nevraživosti. Mierotvorci absentujú od zaoberania sa historickými koreňmi konfliktu. Snaha o rekonštrukciu, rozvoj a budovanie mieru v priebehu nasledujúcich piatich rokov môže vytvoriť príležitosť pre oživenie vojny v pozadí. Dosiahnutie dlhodobého mieru medzi týmito dvomi krajinami je naozaj veľmi ťažké si predstaviť. Ak ale dôjde k stabilite a prosperite vyplývajúcej z urovnania, mohlo by to vytvoriť základ pre pragmatické urovanie sporu a upustiť od rigidného nacionalizmu.²⁸

Napokon, z právneho hľadiska dohoda nehovorí nič o budúcom štatúte arménskej separatistickej entity a ruský minister zahraničných vecí S. Lavrov poznamenal, že štatút nebol určený. To znamená, že rezolúcie BR OSN, ktoré potvrdzujú celistvosť Azerbajdžanu,

²⁵ RadioFreeEuropeRadioLiberty. *Azerbaijani Forces Enter Third District Under Nagorno-Karabakh Truce*. . [online] 2020 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: <<https://www.rferl.org/a/azerbaijani-forces-enter-third-district-under-nagorno-karabakh-truce/30977052.html>>

²⁶ GULIYEV, Farid. *The End of the "Nagorno-Karabakh" Region?* In: Researchgate. 26. 11.2020. s. 2. [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete :<https://www.researchgate.net/publication/346402238_The_End_of_the_Nagorno-Karabakh_Region>

²⁷ MALICK, Maj Gen P K. *Armenia – Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1. vyd. Nové Dili: Vivekanda International Foundation, 2021. s. 58. ISBN: 978-81-952151-3-3

²⁸ MALICK, Maj Gen P K. *Armenia – Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1. vyd. Nové Dili: Vivekanda International Foundation, 2021. s. 60. ISBN: 978-81-952151-3-3

zostávajú v platnosti. Dokonca sám prezident RF V. V. Putin vyhlásil, že z hľadiska medzinárodného práva sú NK a jeho príľahlé oblasti uznané ako „neodškriepiteľná“ súčasť Azerbajdžanskej republiky.²⁹ Situáciu po dohode a aké inštanície sa snažia dosiahnuť trvalý mier v NK rozoberieme v štvrtej kapitole.

V tejto kapitole venovanej historickým súvislostiam vzniku konfliktu sme odhalili, že región už od svojho vzniku vo veľkej miere ovplyvňovali rozhodnutia svetových veľmocí. O tom či tento trend pokračuje aj v súčasnosti a či sa NK objavuje v strategických záujmoch zahraničných aktérov sa pokúsime objasniť v kapitole venovanej geopolitickým implikáciám konfliktu.

1.5 Hybridné vedenie vojny v 21. storočí

Ako sme už v predošlej kapitole naznačili, druhá vojna o NK mala prvky konvenčného aj nekonvenčného boja. Revolučné zmeny vo vedení vojen sú neoddeliteľnou súčasťou histórie konfliktov. Technologický pokrok je jedným z najrozhodujúcejších katalyzátorov zmien. Dnes zaznamenávame bezprecedentnú rýchlosť v inovatívnosti vojenských stratégií. Hybridné hrozby sú definované ako: „akýkoľvek protivník, ktorý súčasne využíva prispôsobenú kombináciu konvenčných zbraní, nepravidelné taktiky, terorizmus a kriminálnu činnosť v rovnakom čase a priestore vojnovnej činnosti pre získanie jeho politických cieľov“³⁰. Existuje mnoho nástrojov nekonvenčného boja, no z hľadiska rozsahu a relevantnosti sa budeme podrobnejšie venovať iba vybraným, a to bezpilotným vojenským lietadlám (dronom) a kybernetickým útokom.

V prvom rade sa ponúka otázka aký je vlastne účel modernej hybridnej vojny. Štáty sa prostredníctvom tohto konceptu snažia vyhnúť otvorenej fáze vojny a dosiahnuť priaznivú politickú situáciu pre seba bez použitia zbraní, alebo naopak, oslabiť nepriateľa do takého štádia, že vojna prebehne rýchlo a efektívne.³¹ Kybernetické útoky dokážu zničiť špecifický

²⁹ GULIYEV, Farid. *The End of the "Nagorno-Karabakh" Region?* In: Researchgate. 26. 11.2020. s. 3. [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete :<https://www.researchgate.net/publication/346402238_The_End_of_the_Nagorno-Karabakh_Region>

³⁰ HOFFMAN, Frank. *On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs. Hybrid Threats*. In: War on the Rocks. [online] 28. 7. 2014. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na internete:< <http://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybridthreats/>>

³¹ Krasnaja vesna. Obostrenie v Karabache. *27 sentjabra. 2020 zoda u ego posledstva*. In:Krasnaja vesna. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete: <https://rossaprimavera.ru/news/20d35124>

cieľ, napríklad časť kritickej infraštruktúry, či prerušiť dodávky vody a energie za veľmi krátky čas. Pri takomto rozsahu možných škôd platí, že človek s laptopom dokáže zničiť oveľa viac ako človek so zbraňou. Až do začiatku 21. storočia bola informačná vojna medzi Azerbajdžanom a Arménskom vedená improvizovaným spôsobom, čiže nefungoval centrálny riadiaci aparát. No neskôr s nástupom Ilhama Alijeva ako prezidenta Azerbajdžanu došlo k významným zmenám v národnej propagande. Vznikalo mnoho inštitúcií, ktorých mandátom bolo okrem iného financovať proti arménske a propagandistické kampane a programy. Zatiaľ čo v Azerbajdžane sa rýchlo rozvíjali mechanizmy propagandy, arménske štátne orgány nepovažovali za dôležité riešiť informačnú vojnu centralizovaným a koordinovaným spôsobom. Až v roku 2009 sa môžeme stretnúť v Arménsku s dokumentom pod názvom „Bezpečnosť informácií“, ktorý vyústil do zriadenia Centra pre informácie a styk s verejnosťou štábu arménskej vlády.³² Rozsah centra zahŕňal aj kampaň proti azerbajdžanskej propagande. Presne v tom čase vypukla bilaterálna informačná vojna, ktorá prebiehala súčasne s eskalovaním ozbrojeného konfliktu. Informačná vojna zažila svoj boom v rokoch 2014-2015, kedy tok informácií intenzívnel a obe strany tým posilňovali domáce kampane a vplývali na medzinárodné spoločenstvo. Treba poznamenať, že presne v tomto období prešli médiá v Azerbajdžane štrukturálnou transformáciou a režim v podstate eliminoval opozičné médiá. Boli zatknuté alebo prenasledované desiatky novinárov či aktivistov presadzujúcich demokratické reformy. Mnohí z nich boli obvinení ako arménski agenti. Reportéri bez hraníc zaradili Azerbajdžan na 163. miesto zo 183 krajín vo svetovom indexe merania slobody tlače a každým rokom sa jeho pozícia zhoršuje.³³ Ministerstvo obrany Azerbajdžanu zásadne odmieta poskytovať informácie o zosnulých vojakoch a nepúšťa novinárov do konfliktných oblastí, iba výnimočne so špeciálnym povolením.

Je pochopiteľné, že kybernetická vojna sa presunula aj do sociálnych médií, ktoré sa stali jednou z hlavných platforiem arménsko – azerbajdžanského konfliktu. Obom stranám sa ľahko darilo falšovať informácie vo svoj prospech a ešte ľahšie bolo tak preniknúť do domáceho prostredia súpera. Za niekoľko posledných rokov azerbajdžanská strana vytvárala informačné toky na Twitteri. Intenzívne využívanou je aj platforma Facebook, kde aktivisti

³² MARTIROSYAN, Samvel. *Armenia, Azerbaijan and the War on information*. In: EVNreport. [online] 2017 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:< <https://www.evnreport.com/raw-unfiltered/armenia-azerbaijan-and-the-war-on-information>>

³³ ABRAHAMYAN, Paruyr. *Are We Ready for the next Cyber War?* In: ENVreport. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:< <https://www.evnreport.com/politics/are-we-ready-for-the-next-cyber-war>>

oboch strán vytvárajú falošné užívateľské profily, ktoré šíria dezinformácie v čase vojenského napätia. Azerbajdžanskí hackeri tiež začali útočiť na arménskych používateľov vo forme rôznych vyhrážok a nabúravalí sa im do účtov. Arménsko ani Azerbajdžan nemajú oficiálne kybernetické armády, no napriek tomu nárast kvantity aj kvality týchto útokov a prienikov svedčí o tom, že v kontexte moderných ozbrojených konfliktov má informačná vojna zásadné miesto. Väčšina západných štúdií označila kybernetické útoky a lepšiu technologickú vybavenosť za hlavný faktor víťazstva Azerbajdžanu v druhej vojne. Údaje sa zhodujú v tom, že sa Arménsko v indexe globálnej kybernetickej bezpečnosti nachádza na spodných priečkach. Ukazovatele sú alarmujúce a hrozby zmiernujú najmä dobrovoľnícke kyber skupiny. Chýbajúca národná politika kyber bezpečnosti spôsobila zraniteľnosť sieťových a informačných systémov. Druhá vojna o NK rozhodne potvrdila tieto štatistiky. Navyše Turecko a Izrael aktívne podporujú Azerbajdžan pri posilňovaní jeho kybernetických síl.³⁴

Druhou významnou rovinou moderného boja, ktorou sa budeme zaoberať, je využívanie vysoko sofistikovaných technológií. Oba štáty investovali do modernizácie svojho arzenálu, avšak pri detailnejšej analýze zistíme, že jedna krajina v tomto spektre vynikla viac. Arménsky raketový systém pozostáva výlučne z ruských rakiet, okrem čínskeho viacodpaľového raketového systému WM-80. Taktiež dronová flotila pozostáva z menších domácich systémov zameraných na prieskumné misie. Naproti tomu Azerbajdžan ponúka rozmanitejší a modernejší arzenál rakiet a bezpilotných lietadiel, čo mu zabezpečil výnosný predaj nosných médií priemyslu – ropy a plynu. Okrem zdedených rakiet z čias Sovietskeho zväzu si prilepil nákupom balistických rakiet LORA a riadených rakiet EXTRA (Extended Range Artillery) z Izraelu. Obe sú oveľa presnejšie ako staršie sovietske rakety. Azerbajdžan vo vojne nasadil aj izraelské bezpilotné lietadlá známe ako „samovražedné“ či „kamikadze“. Boli to práve drony, ktoré sa v tejto vojne dostali do stredobodu pozornosti. Hoci aj Arménsko nasadilo svoje bezpilotné lietadlá, kontrolu vzdušného priestoru prevzal Azerbajdžan.

Mnoho správ sa zhoduje v tom, že práve drony vyhrali vojnu o NK. Tieto prostriedky boli operačne integrované s paľbou z pilotovaných lietadiel a pozemného delostrelectva. Zdroje taktiež uvádzajú, že drony prispeli k znefunkčneniu arménskych tankov, bojových

³⁴ MARTIROSYAN, Samvel. *Armenia, Azerbaijan and the War on information*. In: EVNreport. [online] 2017 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:< <https://www.evnreport.com/raw-unfiltered/armenia-azerbaijan-and-the-war-on-information>>

vozidiel, delostreleckých jednotiek a protivzdušnej obrany. Ich prienik do NK tiež oslabil arménske zásobovacie línie a logistiku, čo uľahčilo neskorší úspech Azerbajdžanu v boji. Konflikt v NK ukázal, že synchronizácia nových zbraňových systémov robí moderné bojisko smrteľnejším a víťazným pre toho, kto ich používa.³⁵

³⁵ RUMBAUGH, Wes, SHAIKH, Shaan. *The Air and Missile War in Nagorno-Karabakh: Lessons for the future of Strike and Defense*. In: Centre for Strategic & International studies. . [online] 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:< <https://www.csis.org/analysis/air-and-missile-war-nagorno-karabakh-lessons-future-strike-and-defense>>

2 Ciele a metodika práce

Pri vypracovávaní primárneho cieľa práce vychádzame zo skutočnosti, že konflikt o Náhorný Karabach na základe preskúmaných skutočností má zásadný vplyv na zahraničnú politiku regionálnych ale aj tretích štátov, vďaka čomu je predmetom skúmania v rôznych empirických ale i teoretických podobách. Vojna v roku 2020 priniesla so sebou množstvo výziev ale aj nových skutočností, ktoré v podmienkach globalizačných procesov vytvárajú novú škálu skúmania.

Hlavným cieľom diplomovej práce je na základe analýzy historických a geopolitických súvislostí podať komplexný obraz o možnosti vývoja konfliktu o Náhorný Karabach a poukázať práve na zahraničnopolitické ciele sekundárnych aktérov v konflikte. K potvrdeniu nášho hlavného cieľa sme stanovili aj niekoľko nasledujúcich parciálnych cieľov:

1. Historická analýza vzniku Náhorného Karabachu a počiatku sporu medzi Azerbajdžanom a Arménskom.
2. Analýza jednotlivých vojenských stretov od roku 1992 a ich dopad na súčasný vývoj.
3. Skúmanie hybridného vedenia vojny a jeho implikácie na výsledok konfliktu.
4. Analýza zahraničných politik a národných záujmov štátov vo vzťahu k Arménsku a Azerbajdžanu a ich priamy dopad na situáciu v Náhornom Karabachu.
5. Charakteristika stanoviska primárnych aktérov konfliktu.
6. Skúmanie dopadu mediačného úsilia jednotlivých mierových inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení sporu.
7. Analýza teórie nulového súčtu v medzinárodných vzťahoch ako východiska konfliktu.

Primárnemu a čiastkovým cieľom bol prispôsobený aj samotný literárny rešerš a metodika písania práce. Príprava potrebných materiálov pozostávala najmä z odborných štúdií, vedeckých článkov a odborných príspevkov, z ktorých sme vyselektovali aktuálne poznatky k danej problematike.

Existuje množstvo zahraničnej literatúry ktorá pojednáva o téme Náhorného Karabachu, avšak často poskytuje iba bazálny prierez celým konfliktom a venuje sa téme etnických a náboženských príčin vzniku konfliktu. Pre tento dôvod si práca kladie za cieľ

doplniť existujúci diskurz týkajúci sa vojny v roku 2020 o analýzu vplyvu a presadzovania strategických záujmov štátov v regióne. A na záver, prostredníctvom konkrétnej teórie medzinárodných vzťahov sa pokúsiť o predikciu možného vývoja konfliktu. Komplexnejšiemu výskumu konfliktu z jeho historického hľadiska, kde sa stretávajú dve základné zásady medzinárodného práva – zásada územnej celistvosti a zásada sebaurčenia národov rozobral vo svojej práci H. Krüger, komentátor a advokát európskych a medzinárodných záležitostí. Pri písaní geopolitickej roviny práce sme použili literatúru z rôznych think – tankov ako napríklad slovenského Strategic Analysis, či poľského Warsaw institute. Medzi zdroje využité pri písaní a výskume patria okrem odborných článkov aj oficiálne vyjadrenia politických lídrov, informácie štátnych a medzinárodných agentúr či ministerstiev. Vzhľadom na aktuálnosť skúmanej témy sme spracovali údaje svetových médií a názory politických či bezpečnostných analytikov.

Pre účel kvalitatívneho spracovania dát predkladaných prostredníctvom tejto záverečnej práce boli použité nasledovné vedecké metódy:

1. **Historická metóda** – Prostredníctvom historického pozadia možno lepšie skúmať a pochopiť charakter vzťahov primárnych aktérov. Taktiež nám táto metóda bližšie poukázala na dôvod vzniku konfliktu a príčiny jeho eskalácie.
2. **Analýza** – Prostredníctvom analýzy sme charakterizovali jednotlivé priebehy a eskalácie vojen, ktoré nám neskôr lepšie priblížili povahu konfliktu o Náhorný Karabach. Taktiež sme metódu analýzy využili v tretej, teda empirickej kapitole, ktorá nám podala komplexný prehľad o zahraničnopolitických cieľoch aktérov zainteresovaných v konflikte.
3. **Hra s nulovým súčtom** – Túto metódu sme využili pri determinácii budúceho stavu konfliktu, a teda jeho možné ukončenie. Na tento účel sme stanovili dve hlavné stratégie a to vojenský zásah a mierový dialóg. Podľa toho čo predstavovalo pre hráčov najvýhodnejšiu kombináciu sme zvolili východiskovú stratégiu.
4. **Interview** – V poslednej kapitole sme v rámci interview oslovili dvoch odborníkov na skúmanú tému. Prvým expertom je Mgr. Ján Cingel, zakladateľ a výkonný riaditeľ think – tanku a nezávislej konzultačnej spoločnosti Strategic Analysis. Druhým odborníkom je slovenský politológ, odborník na medzinárodné vzťahy a geopolitiku, diplomat a vysokoškolský pedagóg Prof. h.c. doc. Mgr. Peter Juza, CSc., PhD. Predkladané otázky majú za cieľ identifikovať širšie názorové spektrum na geopolitické súvislosti konfliktu a na angažovanosť zahraničných aktérov.

3 Konflikt o Náhorný Karabach na pozadí geopolitických záujmov tretích štátov

V prvej kapitole zameranej na historickú rovinu vývoja NK sme poukázali na to, že tento región v zajať geografie usiluje už niekoľko storočí o samostatnosť. Je veľmi dôležité vnímať skutočnosť, že NK aj po jeho oficiálnom vzniku a etablovaní štátnych inštitúcií nemal na medzinárodnom poli žiadne slovo. S pribúdajúcimi rokmi a globalizáciou narastá obava, že klesá schopnosť zaistiť národné záujmy Náhornu karabašskej republiky. Viac než kedykoľvek predtým sa zdá, že vo svete, kde platia geopolitické zákonitosti, sú malé štáty ako aj Arménsko a NK príliš závislé na svojom okolí. Arménsko ani v súčasnosti nemá dostatok sil na to, aby si vynútilo pre seba aj pre spornú enklávu priaznivú mocenskú rovnováhu. Práve z tohto hľadiska je nutné analyzovať nielen regionálnych aktérov, ktorí de facto rozhodujú o statuse NK, ale aj externých, ktorí posúvajú figúrky na geopolitickej šachovnici.³⁶

Z doposiaľ známych geopolitických koncepcií ktoré majú vplyv na paradigmu rozhodovacích procesov v medzinárodnej politike, v zásade všetky majú duálny vplyvový základ. Je to vplyv nadstavbový (duchovný) a ďalším je vplyv geograficko-prírodný (hmotný-materiálny). Duchovný vplyv tohto konfliktu jednoznačne chápeme v súvislosti s jeho etnickým základom. V prípade geograficko – prírodného fenoménu vymedzujeme charakter hraníc, komplementárnosť vzťahov, možnosť alebo pravdepodobnosť konfliktov, geografické špecifiká a pod.³⁷

Na prelome 19. a 20. storočia dôsledkom nielen logiky vývoja poznania, ale najmä reakciou na potrebu vysvetlenia nových politických reálií, datujeme vznik geopolitiky ako vedy. Ak ale hovoríme o geopolitike ako o vede, môžeme súhlasiť no zároveň aj nesúhlasiť s názorom slovenského geopolitika R. Ištóka, že geopolitika je definíčne hmlistá, pretože neexistuje všeobecne akceptovaná alebo univerzálna definícia daného pojmu. Nesúhlas by sme vysvetlili tým, že v rámci našej práce sa zdá výstižnejšia definícia tohto termínu od G. Sloana: „... je to teória vzťahu priestorových aspektov a historickej kauzácie v perspektíve

³⁶ KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika Středoevropského prostoru*. 1. vyd. Professional Publishing. 2016. s. 7. ISBN 9788074311611.

³⁷ JUZA, Peter. *Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. In: Almanach. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. [online] 2010. s. 30. [cit 2022-01-30] Dostupné na internete:<<https://fmv.euba.sk/RePEc/brv/almnch/A2010-1.pdf>>

medzinárodného systému ako celku...“³⁸

V prácach ruských autorov sa stretávame s geopolitickou analýzou objektu spojenou s analýzou jeho geografických faktorov a až neskôr s konštruovaním politického sveta danej spoločnosti. Geografická analýza v sebe zahŕňa predovšetkým veľkosť teritória, klimatické, prírodné a pôdne podmienky, či zásoby nerastných surovín. Sumárne sú v ruskojazyčnej literatúre faktory geopolitickej moci: územie, obyvateľstvo a zdroje.³⁹ Pre tieto súvislosti je možné vnímať NK ako rukojemníka súčasnej geopolitiky. Jeho strategická poloha priťahuje záujem regionálnych ale aj mimo regionálnych mocností. Ako sme už v prvej kapitole naznačili Kaspický región má bohaté zásoby ropy a plynu, ktoré majú zahraniční aktéri záujem exportovať na európske trhy. Jednou z možností ako exportovať energonosiče je severozápadne cez Rusko a druhou možnosťou je cesta na juhozápad a teda cez Kaukaz. Avšak, cesta cez Rusko je z dlhodobého hľadiska nepraktická keďže sa Európa snaží znižovať svoju energetickú závislosť od RF. V súčasnosti dve potrubia vedú ropu a plyn z Azerbajdžanu na západ cez Kaukaz a obe prechádzajú v blízkosti NK. Akékoľvek eskalovanie konfliktu by malo zásadný vplyv predovšetkým na Azerbajdžan, potom Turecko a v menšej miere aj pre Európu a globálnu ekonomiku.⁴⁰

Jedinečnosť konfliktu o NK vnímame práve kvôli možnej analýze geopolitických implikácií, ktoré ako vieme, sa v súčasnom globalizovanom svete stali bežnou praxou aj v medzinárodných vzťahoch. Čo spôsobilo začiatok druhej karabašskej vojny a prečo skončila tak, ako skončila? Do akej miery je výsledok spojený s manipuláciami a výpočtami tretích strán? Na tieto otázky sa budeme usilovať nájsť odpovede v nasledujúcej podkapitole.

3.1 Rusko

Súčasní teoretici zaraďujú ruskú zahraničnú politiku do (neo)realistického teoretického chápania. Takéto ponímanie zahraničnej politiky často vidí Rusko ako agresívneho, expanzívneho, dokonca (neo)imperialistického aktéra s nízkym ohľadom na

³⁸ SLOAN, G. R. *Geopolitics in United States Strategic Policy*. 1. vyd. Palgrave Macmillan. 1996. s 20. ISBN-10 : 0312019548

³⁹ JUZA, Peter. *Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. In: Almanach. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. [online] 2010. s. 30. [cit 2022-01-30] Dostupné na internete:<<https://fmv.euba.sk/RePEc/brv/almnch/A2010-1.pdf>>

⁴⁰ RECKNAGEL, Charles. *Why The Nagorno-Karabakh Crisis Matters*. In: RadioFreeEurope, Radio Liberty. [online] 2016. [cit 2022-01-30] Dostupné na internete:<<https://www.rferl.org/a/nagorno-karabakh-explainer-conflict-azerbaijan-armenia/27656158.html>>

rešpektovanie medzinárodného práva verejného. Realistická teória sa objavila na poli medzinárodných vzťahov v 30. rokoch 20. storočia a bola v priamom rozpore s teóriou idealizmu. V koncepte realizmu politická a vojenská moc patria medzi hlavné faktory presadzovania národných alebo aj imperiálnych záujmov racionálne zmýšľajúceho aktéra.⁴¹ Projekcia ruských zahraničných záujmov a ruská zahraničná politika sú v tejto práci považované za jeden z hlavných determinantov dynamiky konfliktu v NK. Zahraničnú politiku a jej dopad na spor budeme analyzovať v kontexte bezpečnostnej stratégie v nadväznosti na rozširovanie a upevňovanie sféry vplyvu v regióne. Ako hybnú silu a hlavný indikátor zmien v konflikte sme si vybrali vývoj rusko-arménskych a rusko-azerbajdžanských vzťahov.

Rusko považuje Kaukaz za svoju nárazníkovú zónu a je teda prirodzené, že je znepokojené hrozbou oslabenia svojho postavenia v regióne a nestability, ktorú prinášajú de facto štáty akým je aj NK. Snaha o konsolidáciu regionálnych vzťahov a, ideálne, kontrola ich dynamiky je jedným zo strategických záujmov RF. Územie NK bolo pred druhou vojnou územím bez jeho priameho vplyvu, no dnes je Rusko rozhodujúcim faktorom v regióne. V koncepcii zahraničnej politiky RF je ako jeden z hlavných cieľov vytýčená snaha udržať a rozvíjať úlohu Ruska ako centra vplyvu v dnešnom svete. Tento cieľ by mal byť presadzovaný cez rad ekonomických, diplomatických a bezpečnostných aktivít, na regionálnej úrovni potom napríklad pomocou konsolidácie vzťahov s Gruzínskom, asistenciou v rozvoji a emancipácii Južného Osetska a Abcházsku či urovnania sporu o Náhorný Karabach a Podnestersko.⁴² Konflikt v Náhornom Karabachu a jeho dynamiku potom možno chápať ako produkt nielen vnútornej politiky Arménska a Azerbajdžanu, ale aj ako výsledok pôsobenia tretích strán, ktorých aktivity buď upevňujú, alebo naopak narúšajú status quo. K ruskému vplyvu na konflikt v Náhornom Karabachu možno tiež pristupovať z hľadiska teoretického rámca intervencie tretej strany. Tretia strana v riešení konfliktu má prinútiť súperiace štáty k mierovej dohode prostredníctvom poskytovania agendy v procese vyjednávania, alebo môže pôsobiť ako garant dohody medzi

⁴¹ REZVANI, Babak. *Russian foreign policy and geopolitics in the Post-Soviet space and the Middle East: Tajikistan, Georgia, Ukraine and Syria*. Middle Eastern Studies. [online] 2020. s. 8-23. [cit. 2021-09-12]. Dostupné na

internete:<<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00263206.2020.1775590?needAccess=true&>>

⁴²Koncepcija vnútornej politiky Rosijskoj federacii. [online] 2016. [cit. 2021-09-12] Dostupné na internere:<http://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/official_documents//asset_publisher/CptICkB6BZ29/content/id/2542248>

znepriateľenými aktérmi.⁴³

Pre lepšie pochopenie situácie si najprv rozoberieme vzťahy Ruska so stranami sporu. Ako sme už spomínali v 1. kapitole, pôvodne stál Sovietsky zväz na strane Azerbajdžanu. Toto rozhodnutie vychádzalo hlavne zo strachu zo vzniku secesionistických hnutí. Po rozpade ZSSR sa politika výlučnej politickej a vojenskej podpory Azerbajdžanu zmenila a Rusko ako nástupnícky štát zväzu začal dodávať zbrane tiež do Arménska.⁴⁴ Po uzavretí mieru v 1994 sa Rusko stalo najbližším arménskym spojencom a Arménsko jediným strategickým partnerom Ruska na južnom Kaukaze.⁴⁵ Taktiež v ekonomickej oblasti má Rusko vo vzťahu k Arménsku výsostné postavenie a ďalšie štáty, ktoré v ňom investujú pre Rusko nepredstavujú výraznú konkurenciu. Medzi Ruskom a Arménskom totižto existuje viac ako dvesto medzištátnych a medzirezortných zmlúv a dohôd, pričom každý rok dochádza k podpisu nových. Rusko investuje hlavne v oblasti bankovníctva energetiky a transportu, no zameriava sa aj na dovoz strategických surovín a materiálov. Z uvedeného jasne vyplýva, že Rusko ovláda kritickú infraštruktúru Arménskej republiky a vystupuje ako rozhodujúci partner. Na druhej strane bolo kľúčovou úlohou pre Rusko po uzavretí mieru v roku 1994 nájsť si cestu aj k Azerbajdžanu. Prekážkou bolo samozrejme partnerstvo s Arménskom, významné dodávky ruských zbraní putujúcich z Jerevanu do Stepanakertu (hlavného mesta NK) a predovšetkým úloha Ruska ako de facto garanta status quo v NK. Aby Rusko obmedzilo vplyv Západu v Azerbajdžane, muselo zmeniť postoj prostredníctvom ponuky partnerstva, ktorému západné krajiny nevedia konkurovať. V tomto prípade sa mohlo taktiež jednať o ponuku neoficiálnej pomoci pri riešení konfliktu o NK. Od roku 2015 krajiny svoje partnerstvo výrazne posilnili. Rusko vždy zdôrazňovalo význam svojej neutrálnej pozície v karabašskom konflikte, zároveň však bolo schopné vyvinúť dostatočný tlak na obe strany, aby sa vyvarovali otvorenému konfliktu.⁴⁶ Aj z tohto dôvodu

⁴³ RIOUX, Jean-Sébastien, BOUCHER, Jean-Christophe. *Third Party Intervention as Conflict Management: The Case of Africa*. In: 16th Nordic and 4th Baltic Peace Research Conference. St. Petersburg. [online] 2003 . [cit. 2021-09-12] Dostupné na internete:<

https://www.institutidrp.org/contributionsidrp/Rioux_7octobre2003.pdf>

⁴⁴ CHORBAJIAN, Levon a kol. *The Caucasian knot: the history*. 1 vyd. Londýn: Zed Books, 1994. s. 35. ISBN 978-1856492874.

⁴⁵ FREIZER, Sabine. *Twenty years after the Nagorny Karabakh ceasefire: an opportunity to move towards more inclusive conflict resolution*. In : Researchgate. [online] 2015. [cit. 2021-09-12] ISBN 1080/23761199.2014.11417295. Dostupné na internete :<

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23761199.2014.11417295>>

⁴⁶ LARSEN, Joseph. *Russia's Double Dealing in Armenia and Azerbaijan*. In: International Policy Digest [online] 2016 [cit. 2021-12-18]. Dostupné na internete :< <https://intpolicydigest.org/2016/12/07/russia-s-double-dealingarmenia-azerbaijan/>>

strety pozdĺž kontaktnej línie medzi azerbajdžanskými a arménskymi silami až do roku 2016 nevypukli naplno, hoci oba štáty (hlavne Azerbajdžan) disponovali rozsiahlym vojenským arzenálom. Aj keď Rusko oficiálne vystupuje ako garant mierových dohôd a tým dáva najavo svoju neutralitu, v praxi to vyzerá trochu inak. Paradoxný vzťah Ruska a týchto dvoch kaukazských krajín spočíva v tom, že od roku 1994 je Rusko najväčším dodávateľom zbraní ako do Arménska, tak aj do Azerbajdžanu. Potom všeobecne známe tvrdenie, že v medzinárodných vzťahoch krajiny nie sú priateľmi, ale obchodnými partnermi nám táto situácia iba potvrdzuje.

Aj napriek upevňovaniu svojej pozície ako politickej tak ekonomickej, však Rusko do bojov v NK vojensky (aspoň oficiálne) nezasahuje, pretože NK ako de facto štát, nie je členom žiadnej z vojenských a bezpečnostných zmlúv, v ktorých Arménsko a Rusko figuruje. Z toho dôvodu nie je Rusko viazané vojenskou intervenciou v prípade jeho napadnutia. Pri eskalácii bojov v roku 2016 došlo zo strany Ruska iba k rozsiahlej diplomatickej intervencii. Začatie vojenských operácií vo forme „blitzkriegu“⁴⁷ zo strany Azerbajdžanu bolo strategickým prekvapením ako pre sily NK, tak pre medzinárodné spoločenstvo.⁴⁸

Pre Rusko znamenala druhá vojna o NK významné komplikácie v jeho kaukazskej regionálnej agende. Po prvé Turecko významne posilnilo vplyv a ukázalo sa ako sebestačný hráč, ktorý si uvedomuje svoje národné záujmy v regióne. Po druhé Azerbajdžan zmenil predchádzajúce status quo sám, bez súhlasu a vyjednávania s ruskou stranou. Po tretie Arménsko, strategický spojenec Moskvy, bolo porazené a prinútené prijať ponížujúce ústupky. Podľa známeho ruského politológa a odborníka na medzinárodné záležitosti Nikolaja Silajeva sa vojna v roku 2020 do určitej miery stala „úderom pre prestíž“ Ruska. Moskva stratila do určitej miery monopol na geopolitické vedenie na Kaukaze. Teraz musí zohľadňovať záujmy a názory Turecka. K dnešnému dňu iba dva dokumenty (spoločné vyhlásenia lídrov Ruska, Azerbajdžanu a Arménska z 10. novembra 2020 a 11. januára 2021) definujú kontúry povojnového status quo, pričom v oboch prípadoch je Moskva výlučne zapojená do tzv. procesu ich implementácie. Takúto možnosť nemá ani Západ, ani Turecko. Mierové sily v NK sú a budú výlučne ruské a interakcia s Tureckom bude prebiehať v rámci

⁴⁷ Blitzkrieg je označenie pre bleskovú vojnu

⁴⁸ Global risk insights. *The risk of renewed hostilities over Nagorno-Karabakh*. In: Global risk insight [online] 2016 [cit. 2021-12-12] Dostupné na internete: <http://globalriskinsights.com/2016/04/renewed-hostilities-nagorno-karabakh/>

monitorovacieho centra na území Azerbajdžanu. V žiadnom prípade nie je v záujme Ruska konflikt internacionalizovať, jeho metodológiou je už od začiatku jednostranná mierová operácia.⁴⁹

S aktivizáciou Turecka v konflikte prichádza aj nová dynamika mierového riešenia sporu. Čo môžeme s istotou tvrdiť je, že nebolo v záujme ruskej zahraničnej politiky prizvať ďalšieho aktéra k rokovaciemu stolu. Analýza viacerých štúdií potvrdila odhodlanosť Ruska a jeho zahraničnej politiky o akúsi hegemoniu vplyvu v štátoch bývalého ZSSR. Rusko viackrát potvrdilo svoju asertivitu a ofenzívnu politiku pri riešení konfliktov. Preto s príchodom nového člena možno očakávať zvýšenú angažovanosť RF a upustenie od neutrálnej pozície.

3.2 Turecko

Pri analyzovaní angažovanosti Tureckej republiky v konflikte je nevyhnutné vnímať skutočnosť, že táto krajina zdieľa s Azerbajdžanom veľmi silné etnické, kultúrne ale aj historické väzby. V prvej kapitole sme už spomenuli, že bývalá Osmanská ríša, predchodca dnešného Turecka, má na svedomí genocídu z roku 1915, pri ktorej prišlo o život približne 1,5 milióna Arménov. Nie je teda prekvapením, že v spore o NK stojí Turecko na strane Azerbajdžanu. Mnoho Arménov nazýva Azerbajdžancov „Turkami“ práve kvôli ich úzkemu vzťahu. Obe krajiny dokonca vnímajú svoj vzťah akoby spadali pod jeden národ. Okrem toho bolo Turecko prvou krajinou, ktorá uznala nezávislosť Azerbajdžanu po páde ZSSR v roku 1991. Pre naše skúmanie sú ale dôležité práve ich silné ekonomické väzby: Turecko je hlavným kanálom pre export nosných medií priemyslu, čiže ropy a plynu z Azerbajdžanu. Na druhú stranu sa Azerbajdžan stal hlavným investorom v Turecku.⁵⁰

Hoci má Turecko jasné historické a etnické väzby s Azerbajdžanom, doteraz vždy podporovalo mierové riešenie konfliktu v NK. Zapojenie krajiny do vojny v roku 2020 prostredníctvom vojenského moderného arzenálu a diplomatickej podpory je novým fenoménom, ktorý pritiahol značnú medzinárodnú pozornosť. Niekoľko krajín medzinárodného spoločenstva vrátane Francúzska, Ruska a Iránu obvinili Turecko

⁴⁹ IVŠINA, Oľga. *My objazdateľno pojedem v te kraja. Kak Turcija vidit svoju rol' v mirotvorčeskoj miciji v Karabache*. In: BBC news. [online] 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete <<https://www.bbc.com/russian/features-54930755>>

⁵⁰ YAPAR Hakan. *Nagorno-Karabakh Conflict: A Geopolitical Analysis*. In: Academia.edu. [online] 2021. s. 4. Universidad Carlos III de Madrid. [cit. 2021-05-12] Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/49272449/Nagorno_Karabakh_Conflict_A_Geopolitical_Analysis>

z vysielania sýrskych žoldnierov bojovať v NK, čo samotné Turecko popiera.

Konflikt medzi Arménskom a Azerbajdžanom poskytuje Turecku možnosť a zástierku pre naplnenie jeho strategických plánov v regióne južného Kaukazu. Viaceré štúdie poukazujú na fakt, že sa Rusko a Turecko v konflikte o NK sporí o svoj vplyv na Kaukaze. Konštantné prestrelky a zvýšená aktivita pozdĺž kontaktnej línie oddeľujúcej arménske a azerbajdžanské sily pomohli zakryť prípravy na vojenské operácie, ktoré sa začali 27. septembra 2020. Mnoho odborníkov zastáva názor, že táto vojna nebola náhodná, ale veľmi dobre a dlhodobo pripravovaná Azerbajdžanom a jeho strategickým partnerom – Tureckom. Okrem toho je teraz Azerbajdžan hlavným exportérom plynu do Turecka. Dovoz plynu Ankary z Azerbajdžanu vzrástol v prvom polroku 2020 o 23%. Azerbajdžan hrá kľúčovú úlohu v energetickej bezpečnosti Turecka. SOCAR, azerbajdžanská štátna ropná spoločnosť, sa stala najväčším zahraničným investorom v stagnujúcom tureckom hospodárstve.⁵¹

Úloha Tureckej republiky v prebiehajúcom konflikte medzi Arménskom a Azerbajdžanom pridáva nový rozmer do radu sporov, ktoré stavajú Turecko a Rusko proti sebe a spochybňujú ruskú politiku neutrality v súvislosti s tlejúcim konfliktom. Rusko ako nasledovnícky štát ZSSR vníma Azerbajdžan aj Arménsko ako krajiny v rámci sféry svojho vplyvu. Tento postoj aktuálne asertívnejšie testuje Turecko. Bezvýhradnú podporu Azerbajdžanu vyjadrilo ihneď po vypuknutí bojov. Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan povedal: „Turecko, všetkými prostriedkami a celým svojím srdcom, stojí pri priateľovi a bratovi Azerbajdžane a bude za ním aj naďalej stáť, ak Boh dá, kým nebude NK oslobodený od invázie, tento boj bude pokračovať“.⁵² Určite stojí za zmienku, že Turecko neposkytlo podobnú vojenskú ani technologickú podporu Gruzínsku počas jeho vojny proti Rusku v auguste 2008, alebo Ukrajine, keď Rusi anektovali Krym v roku 2014. Bolo to dokonca v čase, kedy Turecko hospodársky aj technologicky expandovalo a spolupracovalo v týchto rovinách s Gruzínskom takmer 30 rokov.⁵³ Od neúspešného vojenského prevratu v roku 2016 a následnej konsolidácie moci prezidenta Recepta Tayyipa Erdogana sú turecké geopolitické ambície na vzostupe. Podpora Azerbajdžanu umožňuje Turecku spochybniť

⁵¹MALICK, Maj Gen P K. *Armenia – Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1. vyd. Nové Dili: Vivekanda International Foundation, 2021. s. 51. [cit. 2021-05-12] ISBN: 978-81-952151-3-3.

⁵²MALICK, Maj Gen P K. *Armenia – Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1. vyd. Nové Dili: Vivekanda International Foundation, 2021. s. 51. ISBN: 978-81-952151-3-3.

⁵³MALICK, Maj Gen P K. *Armenia – Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1. vyd. Nové Dili: Vivekanda International Foundation, 2021. s. 52. ISBN: 978-81-952151-3-3.

efektívnosť ruskej stratégie riadenia na južnom Kaukaze a teda aj spochybníť geopolitický status quo pozdĺž zraniteľnej južnej periferie Moskvy. Turecko v priebehu histórie súperilo s Ruskom o hegemoniu v tomto regióne. Spor o moc je ústredným bodom tureckej „neo-osmanskej idey“ rozšíriť svoj geopolitický vplyv a vojenskú prítomnosť ďalej na Blízky východ, alebo dokonca sa postaviť aj proti európskym mocnostiam. Koncept neoosmanskej ríše znamená vytvorenie úzkej spolupráce s krajinami, ktoré boli kedysi jej súčasťou. V súčasnosti mnohé štáty vnímajú reanimáciu osmanskej ríše ako hrozbu⁵⁴. Podľa Nikola Pašinjana je Arménsko teraz „prednou líniou civilizácie“, pretože Arméni na južnom Kaukaze sú posledným hendikepom expanzie Turecka na sever, juhovýchod a východ. Dodal, že medzinárodné spoločenstvo by sa malo prísnejšie pozrieť na kroky Turecka v Stredozemnom mori, Líbyi, Iraku a Sýrii, tie jasne poukazujú na imperialistický charakter tureckej politiky, ktorej akcie sú zamerané na obnovu Osmanskej ríše.

Avšak pretrvávajúca slabá ekonomická výkonnosť obmedzuje schopnosť Turecka podporovať svoju proaktívnu zahraničnú politiku z dlhodobého hľadiska. V konečnom dôsledku Turecko cíti potrebu zmeniť manažment mierového procesu v rámci konfliktu. Posledných 30 rokov pilotuje mierový proces pri riešení konfliktu v NK Minská skupina OBSE, ktorej spolupredseda Francúzsko, Rusko a USA. V súčasnosti si Azerbajdžan želá, aby sa Turecko stalo novým spolupredsedom. Turecko zasa odporučilo obnovenie stretnutí vo formáte Astany (Rusko, Turecko, Irán), ktoré by spojili Rusko, Turecko, Azerbajdžan a Arménsko. Na to azerbajdžanský prezident Ilhalm Alijev reagoval vyjadrením, že mier a stabilita v regióne nemôže existovať bez Turecka. Na jednej strane Turecko volá po mieri, no na strane druhej vojensky podporilo jednu zo strán konfliktu, čo je v rozpore s výzvami mnohých krajín a medzinárodných organizácií na ukončenie nepriateľských akcií. Súčasná Erdoganova politika sa javí ako viacvektorová. Nie je jednoduché urobiť hranicu medzi oficiálnou politikou založenou na princípe národnej suverenity a fenoménom, ktorý sa bežne nazýva panturkizmus.⁵⁵

⁵⁴ ČECH Eubomír. *Turecká zahraničná politika v procese zmien*. In: Medzinárodné vzťahy. Bratislava. [online] 2019. str 2-4. [cit. 2021-05-12]. ISSN: 1339-2751 Dostupné na internete:<https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2019/1/MV_2019_1_5-23_Cech.pdf>

⁵⁵ ISAJEV, Andrej. Turcija i konflikt v Nagornom Karabache. In: yandex. [online] 2020. [cit. 2021-09-12]. Dostupné na internete:< <https://zen.yandex.ru/media/id/5c62e2c6ae6f0200adeabbc4/turciia-i-konflikt-v-nagornom-karabahe-5f7ec358dee665439849c66e>>

3.3 Irán

Ako jedna z hlavných mocností v regióne sa Irán, pokiaľ ide o konflikt v NK, nachádza v chýlostivej situácii. Toto tvrdenie môžeme vysvetliť práve jeho históriou. Kedysi boli Azerbajdžan, Turecko aj Arménsko súčasťou Perzskej ríše. Azerbajdžan teda nie je len susedným štátom, ale bol i historickou časťou Iránu, ktorú uzurpovalo ešte cárske Rusko na začiatku 19. storočia. Nielenže Azerbajdžanci a Iránci (najmä tí azerbajdžanského pôvodu) zdieľajú dlhoročné náboženské, kultúrne a historické väzby, ale Iránska islamská republika a Azerbajdžan majú väčšinovú šiitsku populáciu. Preto sú na mieste úvahy o tom, ktorým smerom sa Teherán vo vojne s kresťanským nepriateľom uberá.⁵⁶

V Iráne si našlo domov 100 000 Arménov a asi 15 miliónov Azerbajdžancov, čo je značná časť iránskej spoločnosti. Azerbajdžanci sú teda jednou z najvplyvnejších etnických skupín v Iráne. Aj práve kvôli etnickej otázke je záujmom Iránu zabrániť tomu, aby sa konflikt preniesol do jeho spoločnosti. Okrem toho čelí krajina stagnujúcej ekonomike, politickým nepokojom a nikdy nekončiacimi nákladnými intervenciami v Sýrii a Iraku. Preto zmena 30 ročného navonok pôsobiaceho pokojného status quo nie je v jeho aktuálnom záujme. Skutočnosť je však iná a prebiehajúci konflikt o NK si vyžiadal svoju pozornosť. Irán doň investoval čas, zdroje a vojenské jednotky aby sa prispôbil novej geopolitickej realite pozdĺž svojej severnej hranice s Azerbajdžanom.⁵⁷

Iránska politika voči konfliktu a jeho dvom hlavným protagonistom je ovplyvnená niekoľkými faktormi. Na prvom mieste sú to jeho vlastné bezpečnostné záujmy hlavne pokiaľ ide o potenciálnu hrozbu mobilizácie azerbajdžanskej menšiny. Ďalším faktorom, ktorý vplýva na jeho angažovanosť v konflikte, je vzťah s tretími stranami, predovšetkým Ruskom, Tureckom a Spojenými štátmi. Vo všeobecnosti je iránska politika voči konfliktu v NK veľmi pragmatická, vychádza predovšetkým z bezpečnostných záujmov a nie je založená na ideológii či úvahách o spoločnej identite. Aj napriek faktu, že s Azerbajdžanom zdieľa spoločnú históriu a náboženstvo, môžeme tvrdiť, že suverénosť štátu, bezpečnosť a ochrana jeho vlastného územia sú na prvom mieste. Analýza jeho zahraničnej politiky potvrdila, že nevykazuje žiadne zvláštne preferencie voči Azerbajdžanu napriek ich

⁵⁶ KHOSHNOOD, Arvin. *Iran's Quandary on Nagorno-Karabakh*. In: Researchgate. [online] 2021 s. 2. [cit. 2021-12-12]. Middle East Quarterly. Dostupné na internete:<
https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/94776861/2021_Iran_s_Quandary_on_Nagorno_Karabakh.pdf>

⁵⁷ MALLICK, Maj Gen. *Armenian.Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1.vyd.2021. Vivekananda International Foundation. 3, San Martin Marg. 76 s. ISBN: 978-81-952151-3-3.

spoločnej šiitskej moslimskej identite. Počas väčšiny postsovietskeho obdobia si Teherán udržiaval lepšie vzťahy a pokročilejšiu spoluprácu s Arménskom. Udržiavanie dobrých vzťahov s Jerevanom je pre Irán mimoriadne dôležité, keďže Arménsko hraničí s Iránom v koridore Zengezur. Rusko používa tento priechod na zásobovanie svojej vlastnej základne v Gyumri, ako aj arménskych síl. Navyše je Arménsko považované za významného partnera Moskvy a preto ho aj vníma za potenciálneho spojenca v regióne pod patronátom Ruska. Potom ako Azerbajdžan garantoval uznanie a sledovaciu stanicu Izraelu blízko Iránskej hranice je náklonnosť k Arménsku ešte väčšia. Navyiac časť výzbroje určenej na modernizáciu vojenských kapacít Azerbajdžanu bola dodaná práve Izraelom, čo len potvrdzuje ich úzky vzťah. Na druhú stranu sa Azerbajdžan stal operačnou základňou pre izraelské spravodajské a špeciálne sily, odkiaľ podnikajú operácie na území Iránu vrátane misií s cieľom sabotovať iránsky jadrový program. Tieto kroky Irán pokladá za nepriateľské a preto aj Azerbajdžan vníma podozrievavo.

Ekonomicky sa Irán pokúsil rozšíriť vzťahy s oboma stranami, najmä vzhľadom na sankcie, ktoré na neho boli uvalené v súvislosti s vývojom jadrového programu. Arménsko hrá v tomto aspekte strategickejšiu úlohu nakoľko ho Irán považuje sa vstupnú bránu jeho exportov do Gruzínska a Ruska. Obchod Iránu s Arménskom a Azerbajdžanom v absolútnych hodnotách nie je rozsiahly, no pre arménsku ekonomiku je dôležitý z hľadiska jeho objemu. Avšak ekonomicky je pre Irán Azerbajdžan dôležitejší ako Arménsko.⁵⁸

Teheránska vláda sa ostro rozchádza v tom, ako reagovať na boje v NK. Na jej rozhodovací proces vplývajú ako endogénne, tak aj exogénne faktory. Najviac znepokojivým aspektom pre Irán je rastúci vplyv jeho tradičného konkurenta v regióne – Turecka. Prevláda aj názor, že Irán sa svojou pomocou Arménsku snaží nakloniť si jeho politikov v radoch EÚ a tak ovplyvniť európsky názor pri obhajovaní svojich záujmov a názorov. Taktiež by sa mohol Irán pokúsiť tlačiť na Azerbajdžan, aby zmenil svoju politiku napríklad prostredníctvom šiitskej komunity v Azerbajdžane. Ďalej môže využiť jedinú komunikačnú cestu medzi Azerbajdžanom a jeho izolovaným regiónom Nachičevan.

⁵⁸ MALLICK, Maj Gen. *Armenian.Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1.vyd.2021. Vivekananda International Foundation. 3, San Martin Marg. 78 s. ISBN: 978-81-952151-3-3.

3.4 USA

Politika USA voči konfliktu o NK sa v priebehu troch desaťročí strieda podľa úradujúcej administratívy prezidenta. Už v roku 1994 Amerika pomohla sprostredkovať prímerie v NK. Dnes môžeme pozorovať v tomto konflikte výraznú absenciu globálneho vedenia. Bývalí americkí prezidenti, ešte pred nástupom Donalda Trumpa, investovali čas a financie, aby zabránili úplnému vypuknutiu vojny na Kaukaze, no s nástupom Donalda Trumpa a jeho izolacionistickej politiky sa táto snaha úplne skončila. Trumpova administratíva nevydala žiadnu konkrétnu politiku k tomuto regiónu a preto niet divu, že USA úplne absentovalo v druhom dejstve krízy o NK a to aj napriek vysloveným žiadostiam Arménska a jeho diaspóry o ich angažovanosť.

Avšak aj napriek ústupu Trumpovej administratívy od globálneho vedenia sú USA stále jediná krajina, ktorá vystupuje na medzinárodnom poli ako globálny policajt a so svojím politickým, vojenským a ekonomickým potenciálom má svetový dosah. Z tohto hľadiska vyplýva, že práve USA malo byť tým najhlasnejším hlasom, ktorý by zadržal vojnu a jej hlavných provokatérov. Bývalý viceprezident (dnes už prezident) Joe Biden vnímal dôležitosť kaspického regiónu s ohľadom na národné záujmy a naliehal na róznejšiu diplomatickú reakciu v kríze o NK. Vyzval Trumpa, aby priamo zapojil prezidentov Arménska, Azerbajdžanu a Turecka do dialógu a tlačil na rýchlu deeskaláciu. Ešte v roku 2016 počas jadrového samitu vo Washingtone DC, sa Biden stretol s azerbajdžanským prezidentom Ilhamom Alijevom, aby prediskutovali cennú úlohu, ktorú Azerbajdžan zohráva v úsilí o nešírení jadrových zbraní. Ešte v predvolebnej kampani vyhlásil, že Spojené štáty by mali viesť diplomatické úsilie o ukončenie bojov spolu s EÚ.⁵⁹ Podľa jeho názoru väčšia nestabilita na južnom Kaukaze by mohla ešte viac skomplikovať už napäté vzťahy USA s Ruskom, Tureckom a Iránom. Konflikt o NK ohrozuje úsilie o presadzovaní nezávislosti a autonómie, ktoré sa Spojené štáty za posledných dvadsaťpäť rokov snažili podporovať v Gruzínsku, Arménsku aj Azerbajdžane. Podpora USA a úloha arménskej diaspóry po prvej vojne o NK bola také silná, že v roku 1992 bol prijatý legislatívny akt 907, ktorý zakazuje akúkoľvek pomoc Spojených štátov azerbajdžanskej vláde. Ďalším nemenej ohrozujúcim faktorom konfliktu pre USA je zriadenie novej trajektórie na dodávku energií z Azerbajdžanu a Strednej Ázie na západné trhy.

⁵⁹ MALLICK, Maj Gen. *Armenian.Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1.vyd.2021. Vivekananda International Foundation. 3, San Martin Marg. 87 s. ISBN: 978-81-952151-3-3.

Ako už bolo naznačené USA nepodniklo konkrétne kroky pre deeskaláciu konfliktu, avšak dali jasne najavo v čom je ich záujem. Po ukončení bojov Washington vyslal Baku znepokojivé signály, ktoré ohrozujú ich strategické partnerstvo. Štátny tajomník USA Anthony Blinken poskytol písomné odpovede Senátnemu výboru pre zahraničné vzťahy, v ktorých vyjadril podporu bezpečnostným potrebám Arménska. Okrem toho proarménsky senátor Bob Menendez a kongresman Adam Schiff aktívne propagujú v Kongrese protiazerbajdžanský a protiturecký naratív. Obaja naliehajú na novú vládu, aby zaujala aktívny postoj proti týmto krajinám po druhej karabašskej vojne. Avšak táto rétorika predstavuje priamu výzvu pre americko-azerbajdžanské partnerstvo. Totižto Azerbajdžan výrazne pomohol USA po teroristických útokoch v roku 2001 a tiež bol jednou z prvých krajín s moslimskou väčšinou, ktoré poskytli pomoc USA v Afganistane a Iraku vyslaním mierových jednotiek, otvorením leteckých koridorov a zdieľaním spravodajských informácií. Ďalším kontroverzným faktom je aktivita amerických ropných spoločností v azerbajdžanskom sektore Kaspického mora a ich koridor na prepravu ropy a zemného plynu „Východ-Západ“. Tento koridor bol efektívne implementovaný zo strany USA a to aj napriek tlaku zo strany susedných mocností. V Azerbajdžane dnes pôsobí viac ako 200 amerických spoločností a objem bilaterálneho obchodu sa každoročne zvyšuje.⁶⁰

Akt 907 bol dlho páľčivou otázkou v americko-azerbajdžanských vzťahoch. Baku považuje túto legislatívu za nespravodlivú vo svojej podstate a za neadekvátnu z hľadiska zachovania strategického partnerstva. Arménska lobby v USA presadzuje a podporuje akt 907 prostredníctvom svojej silnej prítomnosti v Kongrese a to aj napriek skutočnosti, že výkonná moc sa v rámci každej administratívy od roku 1992 postavila proti tomuto návrhu zákona pretože narúša jej národné záujmy a politiku voči južnému Kaukazu. Prezident Trump neuprednostnil štátne záujmy v regióne, ani nedovolil arménskej lobby usmerňovať jeho politiku. Bidenova administratíva na druhú stranu signalizuje väčšiu otvorenosť arménskej diaspóre. Takýto krok však môže ohroziť partnerstvo s Azerbajdžanom, ktorý si už počas eskalácie napätí v posledných rokoch všimol nedostatok pozornosti zo strany Spojených štátov. Bidenova administratíva vidí potenciál v novom geopolitickom priestore. Jednou z budúcich oblastí možnej spolupráce, ktorá sa otvorila, sú investície do znovuzískaných oblastí Azerbajdžanu. Pre americké firmy vznikla možnosť podieľať sa na

⁶⁰ ISMAILZADE, Fariz. *U.S. Policy Toward Azerbaijan in the Biden Administration*. In: Analytical Articles. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:< <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13660-us-policy-toward-azerbaijan-in-the-biden-administration.html>>

rekonštrukcii vybojovaných priestorov ako subdodávateľa rôznych verejných prác, ale aj investovania do závodov či priemyselných agropodnikov. Situácia prispela taktiež k vybudovaniu nových železníc, ktoré budú spájať železničné systémy Turecka, Azerbajdžanu a tiež stredoázijských štátov, na ktorých sa môžu podieľať aj americké spoločnosti.

Spojené štáty by mohli zohrať v nasledujúcich rokoch veľmi dôležitú úlohu. Ak by prejavili snahu o prinavrátenie udržateľného mieru a stability v regióne presadzovaním územnej celistvosti štátov a obnovou zničených komunít. Iba neustranná mediácia môže priniesť želané výsledky a finalizovať status NK. Napokon, domáce politické aj ekonomické reformy v Azerbajdžane si vyžadujú silnú americkú pomoc, skúsenosti a technológie. Americké spoločnosti sú povzbudzované aby investovali v Azerbajdžane, ako naznačil prezident Alijev na stretnutí s členmi Americkej obchodnej komory. Ak sa USA podarí ekonomicky presadiť na tomto území, vytvorí to príležitosť odvrátiť hrozbu ďalších útokov na NK.⁶¹

⁶¹ ISMAILZADE, Fariz. *U.S. Policy Toward Azerbaijan in the Biden Administration*. In: Analytical Articles. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:< <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13660-us-policy-toward-azerbaijan-in-the-biden-administration.html>>

4 Súčasný stav a možnosti mierového riešenia konfliktu

Rok 2020 znamenal veľký zvrät a zmenu status quo Náhorného Karabachu. No stále nemôžeme hovoriť o tomto konflikte ako vyriešenom. Práve naopak. Druhá vojna odhalila, že v súčasnosti zahraniční lídri angažovaní v konflikte uskutočňujú niektoré koncepty národnej politiky za účelom uspokojenia vlastných záujmov. Boje nastolili novú geopolitickú rovnováhu síl, pričom najvýznamnejšími geopolitickými aktérmi regiónu sa stali Rusko a Turecko. Mnohí analytici polemizujú, kto v skutočnosti vyhral túto vojnu. Územne vyhral bezpochybyne Azerbajdžan, no keďže konflikt analyzujeme komplexnejšie, potom musíme vziať do úvahy aj ďalšie premenné. Aj napriek faktu že Moskva je „dvojitém agentom“, oficiálnu podporu vyhlásila Arménsku. Porážka Arménska znamenala pre RF výhodnú situáciu v tom, že pozícia Nikola Pašinjana – arménskeho premiéra, ktorý sa snažil politicky priblížiť Západu, je výrazne oslabená a situácia v NK je odkázaná na pomoc Ruska. Turecko taktiež upevnilo svoju pozíciu v regióne a napreduje vo svojej geopolitickej orientácii integrácie islamských štátov.⁶²

Po podpísaní mierovej dohody nehovoríme o konflikte ako vyriešenom, zamrznutom, ani aktívnom, pretože každý z týchto termínov nie je úplne presný. Pravdou je, že v súčasnosti konflikt nie je vyriešený a na zostávajúcich 30% sporného územia ostávajú mierové jednotky RF. Naďalej pokračujú eskalácie bojov pozdĺž spoločnej hranice.⁶³

V nasledujúcich podkapitolách objasníme kroky a angažovanosť medzinárodných inštitúcií v konflikte. V medzinárodných vzťahoch vojny prispeli k vzniku idealistickej teórie, ktorá vidí možnosť trvalého mieru vo vzájomnej kooperácii štátov za pomoci inštitúcií. Tento koncept sa vytvoril v 30. rokoch 20. storočia a platil do vypuknutia druhej svetovej vojny, kedy nastúpil realizmus. 21. storočie ponúka paralelu týchto dvoch smerov a otvára novú kapitolu veľkej debaty, na ktorú budeme hľadať odpoveď v rámci geopolitického fungovania sveta. Pokúsime sa poukázať na to, ktoré mechanizmy v medzinárodnom práve verejnom nefungujú a tak dávajú priestor výpočtom a manipuláciám zahraničných aktérov. Na záver sa prostredníctvom modelu teórie hier

⁶² LACHERT, Jakub. *Nagorno-Karabakh as Part of Geopolitical Rivalry*. In: Warsaw Institute. [online] 2021 [cit. 2021-02-01] Dostupné na internete:< <https://warsawinstitute.org/nagorno-karabakh-part-geopolitical-rivalry/>>

⁶³ ALJAZEERA. *Armenia announces ceasefire after Azerbaijan border clashes*. In: Aljazeera. [online] 2021 [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:< <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/16/armenia-azerbaijan-say-clashes-erupt-at-border>>

budeme usilovať nájsť východisko alebo vektor, ktorým by sa situácia v Náhornom Karabachu mohla vyvíjať.

4.1 Stanovisko Azerbajdžanu a Arménska

Na základe slov prezidenta Azerbajdžanu Ilhama Alijeva, víťazstvo v druhej Náhornom karabašskej vojne zostane navždy v slávnej histórii krajiny. Vojna mala za následok podľa jeho názoru obnovenie územnej celistvosti, spravodlivosti a medzinárodného práva. Zároveň prezident zdôraznil, že bola oživená národná dôstojnosť a Azerbajdžan už nemá administratívne územie nazývané Náhorný Karabach.⁶⁴ Avšak ak by s tým nejaká entita mala problém, môže si vo svojej krajine vytvoriť región s pomenovaním Náhorný Karabach a azerbajdžanskému prezidentovi to nebude prekážať. Otázka statusu NK na základe prezidentovho stanoviska už neexistuje, vyriešila ju 44 dňová vojna. 7. júla 1993, pred takmer storočím, vznikol autonómny región Náhorný Karabach, podľa vyhlášky zo 7. júla 2021 boli vytvorené ekonomické zóny Východný Zangezur a Karabach.⁶⁵

Mnohí odborníci sa však zhodujú, že výsledok konfliktu sa stal pre Azerbajdžan napriek víťazstvu problémom. Nikolaj Silajev z MGIMO sa domnieva, že víťazstvo Baku nie je definitívne. To tlačí Azerbajdžan k menej vyváženej politike. Na jednej strane vyvíja tlak na Rusko a Arménsko, na druhej strane využíva pomoc Turecka, no snaží sa nestáť od neho úplne závislé. Podľa názoru Vladimíra Evseeva z Inštitútu krajín SNŠ, straty ktoré utrpelo Baku nevedli k výraznému zisku pre obyvateľstvo krajiny a stali sa problémom pre štátne orgány. Úrady ubezpečovali ľudí, že akonáhle budú sporné územia oslobodené, budú osídlené. Avšak tento proces je veľmi pomalý a ide predovšetkým o vojenskú prítomnosť a nie osídľovanie území. Dôsledkom toho propaganda azerbajdžanských úradov stráca svoj základ. Rozvoj území spolu s udržiavaním vojsk si vyžaduje značné finančné zdroje a Azerbajdžan ani zďaleka nemá dostupné prostriedky na pokrývanie týchto nákladov. Možné sklamanie časti azerbajdžanskej spoločnosti z neúplného obsadenia územia však ešte neznamená, že Baku by dotiahlo vojnu do konca. Ako povedal Ilham Alijev, karabašský

⁶⁴ POPLAVSKIJ, Aleksej. Nagorno Karabacha u nas bol'she net. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:< https://www.gazeta.ru/politics/2021/09/27_a_14026933.shtml?updated>

⁶⁵ JAMnews. Aliyev on Armenian-Azerbaijan border, Nagorno-Karabakh status: We are in our territory. In: JAM news. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:< <https://jam-news.net/aliyev-on-armenian-azerbaijan-border-nagorno-karabakh-status-we-are-in-our-territory/>>

konflikt je minulosťou.⁶⁶

V súčasnosti ale Azerbajdžan spolupracuje na vojenských cvičeniach pod názvom „Traja bratia“ nielen s Tureckom, ale aj Pakistanom. Podľa oficiálneho vyhlásenia azerbajdžanského ministerstva obrany je cieľom cvičenia ďalšie posilnenie existujúcich väzieb medzi armádami a hľadanie nových spôsobov boja proti terorizmu v regióne. Podľa Gevorga Mirzaryana, docenta z Katedry masmediálnej komunikácie štátnej Finančnej univerzity Ruska, je každé cvičenie určené nielen pre samotný vojenský výcvik, ale slúži aj ako akýsi odkaz pre medzinárodné spoločenstvo. V tomto prípade cvičenia zdôrazňujú úzky vzťah, ktorý sa vytvoril medzi Pakistanom, Tureckom a Azerbajdžanom. Štáty nám ukazujú že vytvorili takmer islamský triumvirát.⁶⁷ Viacerí ruskí experti sa ale zhodujú v názore, že pred uplynutím funkčného obdobia ruských mierových síl vojna nebude. Ak po vypršaní mandátu ruských mierových jednotiek Baku odmietne podmienky na zachovanie mieru a teda Rusko odíde, Azerbajdžan obsadí aj zvyšné územia NK.⁶⁸

Na strane Arménska sú výsledky šesťtyždňovej vojny v roku 2020 jednoznačne vnímané ako porážka, ktorá vyvolala vážnu politickú krízu v krajine. Problémy v republike možno pozorovať aj v súčasnosti a to aj napriek tomu, že krajina už prešla predčasnými parlamentnými voľbami, ktoré potvrdili mocenský mandát strany Môj krok na čele s premiérom Nikolom Pašinjanom. Vnútorne napätie vyjadruje v protestoch opozícia, ktorá v predvečer výročia 2. vojny usporiadala v centre Jerevanu falošný sprievod. Podľa správy Jerevanu stále pretrvávajú pokusy azerbajdžanskej armády preniknúť na arménske územie. Úrady krajiny čelia aj prílevu utečencov z NK, ako aj problémom s obnovou infraštruktúry v neuznanej republike.⁶⁹

Zvratom v udalostiach je vyhlásenie arménskeho premiéra Nikola Pašinjana o možnosti stretnutia s azerbajdžanským prezidentom Alijevom. Podľa viacerých odborníkov Jerevan nemá inú možnosť, ako s nepriateľom vyjednávať a tým zaručiť bezpečnosť. V opačnom prípade krajine hrozí pretrvávajúca vnútorná nestabilita. Samotné Ministerstvo zahraničných vecí Azerbajdžanu uvádza, že vidí pozitívne signály z Jerevanu ohľadom novej komunikácie. Existuje aj reálna nádej na vyriešenie delimitácie hraníc,

⁶⁶ POPLAVSKIJ, Aleksej. Nagorno Karabach u nas bol'she net. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:< https://www.gazeta.ru/politics/2021/09/27_a_14026933.shtml?updated>

⁶⁷ Triumvirát je označenie politického režimu, v ktorom vládnu traja silní politickí, alebo vojenski vodcovia.

⁶⁸ BASOK, Karina. Jesli Rosija ujd'ot, Azerbajdžan dobjet Karabach. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:< <https://www.gazeta.ru/army/2021/09/15/13987826.shtml?updated>>

⁶⁹ POPLAVSKIJ, Aleksej. Nagorno Karabach u nas bol'she net. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:< https://www.gazeta.ru/politics/2021/09/27_a_14026933.shtml?updated>

kvôli ktorej v posledných mesiacoch dochádza medzi krajinami k pravidelným vojenským prestrelkám. Arménsky politológ Beniamin Matevosyan dokonca naznačil, že zákulisný proces nadviazania dialógu medzi stranami cez sprostredkovateľov už prebieha.⁷⁰

Každá zo zúčastnených strán má svoje dôvody na to, aby bol status NK úplne vyriešený. Azerbajdžan chce čo najskôr speňažiť svoj minuloročný úspech a získať možnosť využiť komunikáciu cez územie Arménska a vytýčiť definitívne hranice. Arménska vláda sa ponáhľa aby taktiež získala možnosť využívať azerbajdžanskú komunikáciu a uspokojila domáce obyvateľstvo. Riaditeľ Kaukazského inštitútu v Jerevane, Alexander Iskadaryan poznamenal, že hoci je medzi Baku a Jerevanom na programe veľa otázok, ich pozície sa prakticky v ničom nezhodujú. Navyše má Azerbajdžan veľa nátlakových pák, čo zhoršuje pozíciu Arménska. Momentálne neexistujú žiadne záruky, že o 4 roky bude mandát ruských mierových síl, zaručujúcich bezpečie v Karabachu, predĺžený. Bez tohto faktora sa situácia pre Jerevan dramaticky zmení k horšiemu.⁷¹

4.2 Mediácia a angažovanosť medzinárodných organizácií v konflikte

Konflikt o NK je jedinečný v tom, že vždy išlo o konflikt ktorý nie je možné riešiť výlučne na vnútroštátnej úrovni, ale vyžaduje si kombináciu vnútroštátnych opatrení s medzištátnymi a nadštátnymi opatreniami. Moorad Mooradian z mierového výskumného ústavu v Osle vo svojej štúdii dospel k záveru, že tretie strany, angažované v mierovom procese riešenia konfliktu, mali vždy väčší záujem o presadzovanie vlastných záujmov ako o urovanie sporu.⁷² RF, ktorá je hlavným garantom prímeria v Karabachu, takmer 30 rokov prispievala k „zmrazeniu“ arménsko – azerbajdžanského konfliktu s cieľom ovplyvňovania zahraničnej politiky regionálnych aktérov.⁷³ V tejto podkapitole sa pokúsime pochopiť do akej miery prispeli rôzne snahy Medzinárodných organizácií v mediačnom procese konfliktu o NK. V súčasnosti prebieha diskusia o tom, či mediácia nevyhnutne funguje v prospech

⁷⁰ KULAGIN, Vladimir. U Pašinjana net drugovo vychoda. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01] Dostupné na internete https://www.gazeta.ru/politics/2021/10/04_a_14050591.shtml?updated

⁷¹ KULAGIN, Vladimir. U Pašinjana net drugovo vychoda. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01] Dostupné na internete https://www.gazeta.ru/politics/2021/10/04_a_14050591.shtml?updated

⁷² MOORADIAN, Moorad. *Hurting Stalemate or Mediation? The Conflict over Nagorno – Karabakh*. [online] 1994. . [cit. 2021-02-01] s. 4-6. Dostupné na internete:< <https://www.jstor.org/stable/424974>>

⁷³ KASIM, Kamer. *The Nagorno-Karabakh conflict: Regional implications and the peace process*. In: Caucasus Internationl. Baku. [online] 2012. s. 5-18. [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete <https://www.academia.edu/35841050/Kamer_Kasim_The_Nagorno-Karabakh_conflict_Regional_implications_and_the_peace_process_>

mierovej dohody alebo nie a vo svetle týchto diskusií budeme analyzovať mediačné úsilie rôznych inštitúcií.

4.2.1 Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

Medzinárodné spoločenstvo sa začalo angažovať potom, čo rusko – kazachstanské (1991) a iránske (1992) snahy nepriniesli žiadne výsledky. Po neúspešných pokusoch sa v roku 1992 stretla Rada konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe (KBSE) v Helsinkách, kde diskutovala o intervenovaní v konflikte. Prvou prioritou bolo obnovenie komunikácie medzi stranami konfliktu. Vďaka sprostredkovateľskému úsiliu a kyvadlovej diplomacii vtedajšieho švédskeho predsedu Konferencie a Ruska bol uľahčený proces dohody o prímerí z 12. mája 1994.⁷⁴ Neskôr na Lisabonskom samite v roku 1996 bol prijatý súbor základných princípov (známych ako lisabonské princípy), ktoré položili základy pre následné vzorce urovnania sporu. Medzi tieto princípy patria: územná celistvosť Arménska a Azerbajdžanu, zabezpečenie najvyššieho stupňa samosprávy pre NK v rámci Azerbajdžanu a záruky bezpečnosti pre obyvateľstvo NK. Po samite v Lisabone nasledovala diskusia o dvoch potenciálnych riešeniach zo strany Minskej skupiny OBSE (predtým KBSE): „balíkový mierový plán“ vs. postupný prístup. „Balíkový“ prístup predpokladal stiahnutie arménskych ozbrojených síl zo siedmich azerbajdžanských okresov mimo oblastí NK, nasadenie mierových síl OBSE a osobitný štatút pre NK v jurisdikcii Azerbajdžanu. Nebolo však prekvapením, že arménska strana tento návrh zamietla. Na rozdiel od toho „Postupný“ prístup počítal s postupným sťahovaním jednotiek a prípadným uvoľnením napätia s určením konečného stavu na neskoršiu fázu.⁷⁵

Na zasadnutí Rady ministrov OBSE v novembri 2007 v Madride predstavitelia troch spolupredsedaúcich krajín (Rusko, USA, Francúzsko) oficiálne predstavili prepracovaný balík základných princípov a vyzvali Azerbajdžan a Arménsko, aby ich použili ako základ pre mierovú dohodu. S cieľom dosiahnuť „rozumný kompromis založený na zásadách nepoužitia sily, územnej celistvosti, rovnakých práv a sebaurčenia národov na základe Helsinského záverečného aktu“ sa návrh vo svojej následne upravenej a zverejnenej kratšej

⁷⁴ GULIYEV, Farid. *OSCE mediation strategies in Eastern Ukraine and Nagorno-Karabakh: a comparative analysis*. In: tandfonline. . [online] 2021. s. 14 [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2021.1900121>

⁷⁵ GULIYEV, Farid. *OSCE mediation strategies in Eastern Ukraine and Nagorno-Karabakh: a comparative analysis*. In: tandfonline. . [online] 2021. s. 14 [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2021.1900121>

verzii stanovil nasledujúce usmernenia:

- Navrátenie území obklopujúcich Náhorný Karabach pod kontrolu Azerbajdžanu;
- dočasný štatút pre Náhorný Karabach so zárukami bezpečnosti a samosprávy;
- koridor spájajúci Arménsko s Náhorným Karabachom;
- budúce určenie konečného právneho štatútu Náhorného Karabachu prostredníctvom právne záväzného prejavu vôle;
- právo všetkých vnútorne vysídlených osôb a utečencov vrátiť sa do svojich bývalých miest bydliska
- medzinárodné bezpečnostné záruky vrátane mierovej operácie.

Konečný štatút Náhorného Karabachu bol zámerne ponechaný vágny, aby si obe strany mohli vykladať ustanovenie podľa vlastných podmienok a mohli úspešne predat mierový plán svojim volebným obvodom. Táto myšlienka „šifrovaného“ referenda mala umožniť vyriešiť štatút Náhorného Karabachu niekedy v budúcnosti a zámerne ponechať otvorené podrobnosti o tom, ako a kedy sa bude referendum konať.⁷⁶

Hlavným problémom madridských princípov je, že nedokážu vyriešiť protichodné ustanovenia medzinárodného práva týkajúce sa územnej celistvosti a práva na sebaurčenie, ktoré sú základom otázky finálneho štatútu. Pre Azerbajdžan je najvyššou prioritou obnovenie jeho územnej celistvosti. V súlade s medzinárodným právom považuje Baku návrat nezákonne okupovaných území okolo Náhorného Karabachu za predpoklad implementácie ostatných madridských princípov (ako sú inkluzívne a záväzné bezpečnostné záruky). Na rozdiel od toho, Arménsko požaduje implementáciu madridských princípov, ktoré posilňujú právo Arménov na sebaurčenie v Náhornom Karabachu. Jerevan trvá na tom, že najprv musí získať záväznú dohodu týkajúcu sa záruk bezpečnosti, sebaurčenia a konečného štatútu Náhorného Karabachu. To vylučuje akýkoľvek formalizovaný vzťah medzi Azerbajdžanom a Náhorným Karabachom a znamená, že región sa nakoniec oddelí.⁷⁷

Existuje viacero faktorov pre ktoré mediačné snahy zo strany OBSE neviedli k prímeriu. Po prvé, neefektívny pákový efekt bráni jeho schopnosti ovplyvniť výsledok. Prijímanie rozhodnutí konsenzom tiež obmedzuje jej právomoci a rýchle, adresné konanie. Po druhé, rozhodnutia OBSE nie sú právne záväzné a nedostatok právneho splnomocnenia

⁷⁶ BABAYEV, Azer a kol. *The Nagorno-Karabakh deadlock*. 1. vyd. Springer. 2020. s 35. ISBN: 978-3-658-25199-4

⁷⁷BABAYEV, Azer a kol. *The Nagorno-Karabakh deadlock*. 1. vyd. Springer. 2020. s 35. ISBN: 978-3-658-25199-4

obmedzuje možnosť využitia vynucovacích prostriedkov. Po tretie, k nepriaznivému vývoju mediačného úsilia prispievala RF a zhoršujúce sa geopolitické prostredie medzi Ruskom a Západom. Avšak všetky tieto faktory sú zosilnené neústupčivosťou vedúcich rokovaní, eróziou multilateralizmu a podmienenými zmenami v regionálnom a geopolitickom prostredí. Všetky zmienené aspekty korelujúce navzájom bránia trvalému a mierovému vyriešeniu konfliktu.

4.2.2 Európska únia

Konflikt o NK medzi Arménskom a Azerbajdžanom je nesystematicky riešený problém, ktorý v zásade čaká na riešenie pred dverami Európskej únie. Dlhý čas bol tento konflikt do značnej miery prehliadaný nielen EÚ, ale aj samotným medzinárodným spoločenstvom. V dôsledku tejto neangažovanosti sa súčasné mierové inštalácie stali menej efektívne, až zbytočné. EÚ si držala odstup a v zásade nijako do konfliktu nezasahovala, pričom plnú zodpovednosť za jeho riešenie ponechala Minskej skupine OBSE, ktorá bola hlavným sprostredkovateľským orgánom v konflikte. Avšak samotná OBSE je čoraz viac paralyzovaná vnútropolitickými špekuláciami a chýba jej manévrovací mechanizmus na strany. Spolupredsedia – USA, Rusko a Francúzsko majú síce svoju politickú váhu, no formát je stále zaťažený narastajúcim konfliktom medzi Západom a Ruskom. Situácia s Bezpečnostnou radou OSN je podobná, pretože tú zablokovalo Rusko ako jej stály člen.

Ako sme už v prvej kapitole naznačili, neschopnosť formátu Minskej skupiny sprostredkovať prímerie určila príležitosť pre Azerbajdžan, aby uchopil problém do „vlastných“ rúk. Pre tento dôvod by mala EÚ jednoznačne zvýšiť svoju prítomnosť a zmeniť svoju politiku tak, aby vytvorila prostredie vedúce ku konsenzu medzi stranami. Jednoducho preto, že iná možnosť nie je.

EÚ je stále prevažne aktérom mäkkej sily, jej angažovanosť je najmä v ekonomike, demokracii, právnom štáte a životnej úrovni. Je taktiež najlepším aktérom v budovaní dôvery, post konfliktom riadení a v otázkach mäkkej bezpečnosti, no tie ešte nie sú v tomto štádiu konfliktu použiteľné. Tento balík zručností však umožňuje zohrávať kľúčovú úlohu v konflikte. Riešenie sporov a altruizmus sú základnou súčasťou identity EÚ.⁷⁸ Dôležitým

⁷⁸ ZACHA, Ondřej. *EU Policy gaps towards the Nagorno Karabakh Conflict*. In: Stratpol. [online] 2018. [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete: <<https://stratpol.sk/wp-content/uploads/2018/06/webZACHA-EU-policy-gaps-towards-Nagorno-Karabakh-conflict.pdf>>

je naďalej uľahčovať komunikáciu potrebnú na zmiernenie napätia, ako to robí od skončenia bojov v 2020. Mala by tiež navrhnúť stimuly, ktoré by v určitom bode mohli pomôcť dosiahnuť skutočný pokrok. Na tento účel je nevyhnutná spolupráca s Moskvou, ktorá má na mieste mierové jednotky a ako vieme, najväčší vplyv na strany konfliktu. No v súvislosti s aktuálnym konfliktom na Ukrajine, sa akákoľvek spolupráca medzi Ruskom a EÚ zdá nereálna. Ak má politika mierového riešenia sporu fungovať, potom EÚ a jej členské krajiny musia:

- Tlačiť na Baku a Jerevan, aby začali dialóg a s cieľom riešiť povojnové otázky vrátane vymedzenia nových hraníc medzi Arménskom a regiónmi, ktoré AZ získal späť vo vojne v roku 2020
- Naliehať na strany, aby umožnili, aby sa pomoc dostala k ľuďom v NK, ktorí ju potrebujú, aj keď riešenie dlhodobého štatútu regiónu zostáva v nedohľadne.
- Strany by mali spolupracovať s Ruskom, Francúzskom a USA s cieľom zachovať otvorené možnosti pre návrat Minskej skupiny OBSE do úlohy sprostredkovateľa a pokračovať v kyvadlovej diplomacii s cieľom zmierniť napätie.
- Preskúmať rozšírenie rozvojovej pomoci na nesporné pohraničné oblasti. Na základe toho podporiť samostatné projekty v Arménsku a Azerbajdžane.

Priame kanály Bruselu s Baku a Jerevanom už pomohli napríklad uskutočniť júnovú výmenu pätnástich arménskych rukojemníkov za mapy arménskych mín na územiach, ktoré Azerbajdžan nadobudol. EÚ už teraz výrazne podporuje úsilie o povojnovú obnovu. Brusel vyčlenil počas vojny 7 miliónov eur na podporu priamej humanitárnej pomoci. Tiež poskytla prostriedky v súvislosti s odmiňovaním a ukončením vojnového stavu. Baku a Jerevan by ale uvítali väčšiu pomoc, no tu nastávajú komplikácie. EÚ uprednostňuje poskytovanie podpory vo forme pôžičiek, ktoré Baku dlhodobo odmieta a preferuje granty. No stále ostáva otvorených mnoho otázok, ktoré by EÚ rada predostrela, no strany konfliktu o väčšine nechcú hovoriť. V júli 2021 Brusel oznámil ambiciózny viacročný program pomoci v krajinách východného partnerstva EÚ vrátane Arménska a Azerbajdžanu. Podpora EÚ Arménsku zahŕňa potenciálne financovanie cesty, ktorá by obchádzala existujúcu trasu križujúcu hranicu s Azerbajdžanom. Navyše bolo alokovaných približne 80 miliónov eur z finančných prostriedkov EÚ na investície do hospodárskeho rozvoja južného pohraničného regiónu Arménska, ktorý nielenže utrpel v poslednej vojne, ale teraz je aj útočiskom ľudí

vysídlených z NK, ako aj nových vojenských pozícií.⁷⁹

Angažovanosť mierových organizácií a spoločenstiev v konflikte naráža na nevôľu a ambiciózne plány zainteresovaných aktérov. Preto sa tieto inštitúcie sústredia hlavne na rozvojovú, bezpečnostnú a ekonomickú podporu. V globálnej politike 21. storočia viaceré štáty zofenzívnili niektoré zásadné princípy svojich zahraničných politík. Kľúčoví aktéri vznášajú svoje geo-ekonomické a mocenské záujmy a prejavujú čoraz asertívnejšie územné nároky voči svojim susedom. Štáty ako Azerbajdžan a Turecko realizujú vysokú zahraničnú politiku s rozhodovaním o vojne a mieri. V tomto smere môžeme pozorovať bezpečnostnú a ekonomickú slabosť Európskej únie, ale aj organizácie OBSE. V konflikte o NK sledujeme, že štát a jeho vedúci predstavitelia sú hlavní aktéri medzinárodných vzťahov, pričom úlohy organizácií sú vedľajšie. Z týchto dôvodov nastáva koniec vplyvu idealizmu v globálnej politike.

4.3 Hra s nulovým súčtom ako východisková stratégia

Je prirodzené, že súčasný status NK prináša so sebou množstvo otázok o tom, či je tento stav definitívny. Ako sme už spomenuli, prezident Azerbajdžanu považuje konflikt za uzavretý. Avšak v tejto práci sa zameriavame práve na analýzu externých hráčov vstupujúcich do konfliktu, ktorí toto tvrdenie nepovažujú za konečné. Turecko vo svojich geopolitických aspiráciách túži po úplnom obsadení NK Azerbajdžanom. V poslednej vojne sa Turecku podarilo zabezpečiť prítomnosť v bývalom priestore Sovietskeho zväzu a zvýšiť svoje postavenie na globálnej scéne.⁸⁰ Turecko aj Rusko svojimi krokmi dokázalo, že sú subjektami geopolitického pôsobenia. Oba štáty sú schopné vyvíjať dostatočný mocensko-politický tlak s cieľom realizovať svoje geopolitické záujmy mimo vlastného územia.⁸¹ Geopolitika je sama o sebe veľmi užitočným prostriedkom analýzy a veľmi nebezpečným nástrojom prognózy a plánovania.⁸² V predošlej podkapitole sme naznačili, že v 21. storočí

⁷⁹ International Crisis group. *Helping Stabilise the New Status Quo in Nagorno-Karabakh*. In: International Crisis group. [online] 2021. [cit. 2021-11-1]. Dostupné na internete: <<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/helping-stabilise-new-status-quo-nagorno-karabakh>>

⁸⁰ KANADYAN, Hovsep. *Implications of the 2020 Artsakh War on Regional countries*. [online] 2021. [cit. 2.20.2022]. Dostupné na internete: <<https://evnreport.com/politics/implications-of-the-2020-artsakh-war-on-regional-countries/>>

⁸¹ VOLNER, Štefan. *K teoretickým a metodologickým aspektom skúmania geopolitického pôsobenia*. In: Medzinárodné vzťahy. [online] 2004. s. 16 [cit. 2021-11-1]. Dostupné na internete: <https://fmv.cuba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2004/MV2004-2.pdf>

⁸² KREJČÍ Oskar. *Mezinárodní politika, Geopolitické hrátky*. 1. vyd. Ekopress. 2014. s. 27-30. ISBN

pozorujeme návrat realistického myslenia, snahu politických lídrov prepisovať históriu a vytvárať nové paradigmy v medzinárodných vzťahoch. Toto myslenie vytvára paralelu so súčasným geopolitickým usporiadaním sveta. Už sme dokázali, že teoretickým základom koncipovania a realizácie geopolitiky je realizmus. Preto hovoríme o tzv. silovej alebo tvrdej geopolitickej moci, keď aktéri v geopolitickom pôsobení uprednostňujú uplatňovanie skôr silových prostriedkov moci, nevylučujú vojenskú moc a presadzujú skôr vlastné, „egoistické“ záujmy a ciele. Nakoniec, politiku prepisovania histórie a sledovania vlastných záujmov si Rusko samo zvolilo keď 24. februára 2022 zaútočilo na zvrchovaný štát – Ukrajinu.

V zmysle vyššie uvedených informácií budeme pracovať aj pri analýze východiskovej situácie konfliktu. Vznik novej geopolitickej štruktúry v NK, ale aj v iných konfliktoch, ktoré podliehajú vplyvu zahraničných mocností je výsledkom tzv. hry veľkých hráčov.⁸³ Teória hier v medzinárodných vzťahoch sa zaoberá modelovaním konfliktných situácií, ktoré nazývame „hry“. Prostredníctvom svojej analýzy nám teórie hier poskytujú možné výsledky jednotlivých konfliktov v závislosti od toho aké stratégie sa aktéri rozhodnú v danej situácii použiť. Základným predpokladom teórie hier je, že každý z hráčov koná racionálne, prostredníctvom stanovenia cieľov, ktoré dosiahne cez najefektívnejšie zvolené stratégie. V našej analýze sa budeme zaoberať hrou s nulovým súčtom. Ide o hru, v ktorej pre každú kombináciu stratégií platí, že súčet výplat sa rovná 0. Zisk, alebo víťazstvo jedného hráča sa rovná strate, teda porážke druhého hráča. Hra s nulovým súčtom je zároveň najjednoduchšou v rámci aplikovania teórie hier v medzinárodných vzťahoch. Existujú len 2 alternatívy: buď daný objekt geopolitického pôsobenia C ovládne aktér A, alebo aktér B. Azerbajdžanský záujem spočíva v zachovaní územnej celistvosti. Aj napriek tvrdeniu, že konflikt je vyriešený, AZ v zmysle svojej zahraničnej politiky bude pokračovať v dobývaní zvyšných území a odmieta ich vyhlásiť za nezávislé. Zásah na sporných územiach má širokospektrálne dôvody vrátane bezpečnostných, historických, ekonomických, strategických a vnútropolitických. Otázne je iba to, kedy dôjde k obnoveniu vojny. Kým sú v NK prítomné ruské vojenské kontingenty, priamy útok nenastane. Priestor na manévry

9788087865071

⁸³ VOLNER, Štefan. *K teoretickým a metodologickým aspektom skúmania geopolitického pôsobenia..* In: Medzinárodné vzťahy. [online] 2004. s. 16 [cit. 2021-11-1]. Dostupné na internete: <https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2004/MV2004-2.pdf>

otvorí uplynutie 5 ročného mierového mandátu Ruska. Z týchto tvrdení môžeme vydedukovať jednotlivé stratégie, ktoré môžu byť použité v konflikte o NK.

Tabuľka 1 Hra s nulovým súčtom

Hráči	Stratégie	Azerbajdžan	
		Vojenská sila	Politický vplyv
Arménsko	Vojenský zásah	(-20,20)	(-10,10)
	Mierový dialóg	(10,-10)	(0,0)

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako nám z tabuľky vyplýva Arménsko má dve možné stratégie, prvou je vojenský zásah, čím sa bude snažiť pomocou vojenskej sily stratené územia znovu obsadiť, alebo sa bude snažiť o vyvíjanie medzinárodného tlaku spolu s EÚ a OBSE, aby obnovili mierový dialóg. Mierový dialóg predstavuje pre Arménsko najvýhodnejšiu stratégiu z toho dôvodu, že vojensky nie je schopné brániť sporné územia. Keďže sa vojna neodohráva na území Arménska, neexistuje žiadna zmluva o kolektívnej obrane, na základe ktorej by nejaký štát vojensky zasiahol. ODKB by intervenovala iba v prípade, že by sa dejstvo vojny presunulo na územie Arménskej republiky. Súčasné kroky Azerbajdžanu nenasvedčujú tomu, že by sa o vojnu pokúsil, avšak súčasná renesancia geopolitického myslenia vytvára priestor pre dobyvačné politiky. Avšak v našej analýze sa venujeme konkrétnym krokom, ktoré môžu zainteresované mocnosti v krátkodobom horizonte použiť v konflikte o NK. V tomto smere by otvorenie dialógu znamenalo väčšiu istotu pre zachovanie aktuálneho statusu a možnosť zastavenia bojov na pohraničnom pásme. Azerbajdžan môže použiť vojenskú silu a dobyť zvyšné územia, alebo tlačiť na medzinárodné spoločenstvo, aby podporilo jeho kroky v snahe o obnovenie územnej celistvosti. Vojenský zásah predstavuje pre AZ najlepšiu stratégiu. Vojna v roku 2020 vytvorila jedinečný precedens pre politické ambície azerbajdžanského prezidenta. S pomocou Turecka, ktoré tiež sleduje vlastné geopolitické záujmy v konflikte, je vojenský zásah našou východiskovou a najviac pravdepodobnou alternatívou. Analýzou východiskovej stratégie prostredníctvom teórie hier v medzinárodných vzťahoch sme pozorovali, že riziko eskalácie konfliktu je vysoké.

Možnosť vojenskej intervencie sa donedávna javila ako sureálna. No dnešné geopolitické usporiadanie sveta prechádza turbulentným obdobím. Bezpečnostná architektúra od skončenia studenej vojny zažila niekoľko vážnych konfliktov. V zmysle prechodu od

idealizmu k realizmu aktuálne akcelerujú túžby obnovy veľmocenského postavenia v medzinárodných vzťahoch a preto je výsledkom našej analýzy stratégia vojnového zásahu a tým zánik NK aj v súčasných hraniciach.

5. Diskusia s odborníkmi na tému Náhorného Karabachu a možné východiská konfliktu

5.1 Rozhovor s politológom, odborníkom na medzinárodné vzťahy a geopolitiku Prof. h.c. doc. Mgr. Petrom Juzom, CSc., PhD.

1. Stotožňujete sa s názorom, že RF zámerne prisúdila oblasť NK Azerbajdžanu, aby tým neskôr získala pozíciu hlavného arbitra a mohla vplývať na zahraničnú politiku regiónu?

Na úvod treba pripomenúť, že *Náhornokarabašská republika* (NKR) - skrátené Náhorný Karabach - bol a je subjekt de facto (*svoju nezávislosť vyhlásil 02.09.1991*), ale nie uznaný de jure. Prazákladom územia bola pôvodná Náhornokarabašská autonómna oblasť v rámci Azerbajdžanskej SSR, ale pod kontrolou Arménska. Táto kombinácia len potvrdzuje, že po ukončení existencie Sovietskeho zväzu ostali v postsovietskom priestore nášľapné míny nielen v podobe zamrznutých konfliktov, ale aj v podobe nedoriešených územných, etnických a iných otázok. Jednou z týchto otázok je aj vzťah už nezávislých bývalých zväzových republík smerom k blízko bývalej metropole (Moskva), ale aj k staršej metropole (*napr. AZ vo vzťahu k Istanbulu, resp. Turecku*).

To, že sa od roku 1991 nepodarilo rozmraziť NK konflikt mierovou cestou, znamenalo aj to, že Moskva musela na udalosti v roku 2020 nazerať koncepčne. Ako bývalá metropola nemohla nechať vývoj na samospád. Svojou angažovanosťou dosiahla dočasnú elimináciu turkického elementu na Kaukaze, v regióne Kaspického mora a v širšom kontexte v Strednej Ázii. Zlegalizovala svoju vojenskú prítomnosť na hranici AM/NK/AZ.

2. Okrem vymedzovania sféry vplyvu, myslíte si, že existujú aj iné motívy Ruska kvôli ktorým sa v konflikte o NK angažuje?

Ešte raz pripomeniem, že problémom NK bola etnopolitická identifikácia z konca 80-tych rokov 20. Storočia (*sovietska éra*), ktorá má ale hlbšie historické a mocenské korene.

Ako uvádza Vadim Muchanov vo svojej štúdii *K dejinám Zakaukazska v roku 1917-1918* (*upravená knižná verzia pôvodnej štúdie je k dispozícii na: regnum_file_159489154314172662.pdf*) pozície cárskeho Ruska (*cez Tifilis*) boli v Zakaukazsku (*dobová kategória – dnes sa používa južný Kaukaz*) silné. Navyiac silná prítomnosť Ruska generovala (*a generuje*) geopolitickú rovnováhu vo vzťahu k iným stálym (*Turecko + Irán*), resp. meniacim sa (*Anglicko, resp. USA*) geopolitickým protipartnerom.

Takže hlavné motívy tzv. angažovanosti, okrem historicko-geopolitickej zodpovednosti

(veľmoc je predsa len veľmoc) vidím aj v snahe o novú konfiguráciu vzťahov s regiónom tak, aby boli potlačené neperspektívne ambície USA, historické požiadavky Turecka a Iránu a nový geopolitický apetít Číny. Lenže o priamej angažovanosti RF nemožno hovoriť! O zainteresovanosti – to áno!

3. Bývalý prezident Azerbajdžanu Abulfaz El'čibej, ktorý vládol od 1992-1993 povedal, že ide o konflikt v ktorom sa bojujúce národy stali pešiakmi mocnejších štátov. Myslíte si, že keby sa medzinárodné spoločenstvo dištancovalo od konfliktu mohol byť vyriešený už dávno v minulosti?

Po prvé treba vedieť, že prezident Abulfaz El'čibej bol prezidentom krátko (16.06.1992-01.09.1993), pričom bol „odstavený“ formou referenda 28.08.1993, keď za jeho odstúpenie hlasovalo 97,5% voličov. A ako druhý prezident svoj život dožil v Turecku. Takže jeho vyjadrenia treba brať s rezervou, aj keď, čo potvrdila aj fatálna vojenská porážka Gruzínska, vyhlásenie nezávislosti Južného Osetska..., bez vplyvu (*dohody, resp. nedohody*) mocností sa ani lístok NK na strome nepohol.

4. Ktorá zo zúčastnených krajín v konflikte o NK podľa Vás najviac získava z aktuálnej situácie?

Ak navštívite oficiálne Baku, tak prvé čo hostitelia urobia, odvedú vás na pietne miesto obetiam konfliktu AM/NK/AZ a vysvetlia svoje videnie historického vývoja konfliktu. Zrkadlovo, keď navštívite Jerevan, čaká vás to isté - len z arménskeho pohľadu. Takže je pravdepodobné, že formálne najviac získal Azerbajdžan (*navrhávanie sporných okresov pod správu*). Z globálneho pohľadu plusy sú na strane Turecka, Iránu, Číny a RF. Nakoniec (*v širšom kontexte*) Azerbajdžan sa doteraz nevyjadril k vývoju situácie na Ukrajine a ani k medzinárodnoprávnemu uznaniu Doneckej a Luhanskej republiky.

5. Myslíte si, že vojna o NK mení geopolitickú rovnováhu v regióne?

Nie, myslím si, že došlo len k prepotvrdeniu de facto stavu!

6. Ako by ste predikovali budúci vývoj situácie v konflikte o NK po vypršaní mandátu ruských mierových jednotiek?

Nepredpokladám, že by mandát rázne vypršal. Bude predlžovaný a obe strany budú hľadať posilnenie svojich pozícií prostredníctvom svojich krstných otcov (AM - Francúzsko /AZ- Turecko). Budúci vývoj nebude čierno/biely.

7. Ako by ste povedali, že môže ovplyvniť súčasný vojnový konflikt na Ukrajine riešenie situácie v NK?

Riešenie vzťahu Moskvy a Kyjevu, aj keď sa všetci snažia toto internacionalizovať, bude riešený medzi Moskvou a Kyjevom. Pomôžem si slovami AZ prezidenta I. Alijeva: „...robit“

prognózy vo vzťahu k UA by bolo nezodpovedné...“ Treba ale brať do úvahy, že pokiaľ existoval Sovietsky zväz, napriek tomu, že si darovali územia, situácia ostávala pomerne stabilná, ale nacionálno-administratívno-teritoriálny konflikt bol pre budúcnosť založený.

5.2 Rozhovor s analytikom, zakladateľom a výkonným riaditeľom think-tanku Strategic analysis Mgr. Jánom Cingelom

1. Keď sa ešte vrátíme do histórie, prečo Arménsko odmietlo uznať nezávislý štatút NK v roku 1992?

Pretože Arménsko (ďalej len ARM) chcelo nechať šancu diplomacii a prípadnej dohode/kompromisu s Azerbajdžanom (ďalej len AZE). V prípade, že by nezávislosť NKR uznali, podstatne by to zúžilo priestor pre diplomaciu a zvýšilo riziko obnovy konfliktu.

2. Bývalý prezident Azerbajdžanu Abulfaz El'čibej, ktorý vládol od 1992-1993 povedal, že ide o konflikt v ktorom sa bojujúce národy stali pešiakmi mocnejších štátov. Myslíte si, že keby sa medzinárodné spoločenstvo dištancovalo od konfliktu mohol byť vyriešený už dávno v minulosti?

Nestotožňujem sa s názorom A. El'čibaja. Práve naopak – ARM a AZE samotné nie sú schopné konflikt o NKR vyriešiť mierovou/diplomatickou cestou. Je potrebná medzinárodná mediácia. Obe strany sú tak silne zaseknuté vo svojich pozíciách, špirále nenávisti a obrovskej nedôvery, že bez aktívneho mediovania medzinárodným spoločenstvom nie je možné tento konflikt vyriešiť mierovou cestou.

3. Ako naznačuje aj predošlá otázka, v konflikte o NK je zainteresovaných mnoho aktérov, prečo je podľa Vášho názoru táto oblasť v regióne tak dôležitá?

Ide o región medzi tromi veľkými regionálnymi hráčmi, kde sa stretajú záujmy Ruska, Iránu a Turecka. Okrem toho ide o križovatku a dopravnú spojnicu medzi Strednou Áziou a kaspickým regiónom na východe a Európou na západe, Ruskom na severe a stredným východom na juhu.

4. Rozhodol by sa podľa Vás Azerbajdžan v poslednej vojne zaútočiť na Náhorný Karabach aj bez vojenskej pomoci Turecka?

Ide o veľmi hypotetickú otázku, no predpokladám, že v prospech rozhodnutia AZE zaútočiť na NKR stálo viacero faktorov. Jedným z nich bola nepochybne i vojenská a vojensko-technická podpora Turecka. Ďalšími faktormi boli prezidentské voľby v USA a rastúca pandémia v krajinách EÚ, ktoré plne zamestnali Západ, a ten nebol schopný zasiahnuť

a zastaviť konflikt v úvodných fázach.

5. Myslíte si, že v budúcnosti môžeme očakávať väčšiu angažovanosť zo strany USA, keď je prezidentom Joe Biden?

Joe Biden sa usiluje o vybalansovanejšiu zahraničnú politiku vo vzťahu k regiónu NKR, genocídu Arménov pomenoval pravým menom, no na druhej strane aj on pokračoval v uplatňovaní výnimky (waiver) zo zákazu vojenskej spolupráce s AZE. Rusko a Turecko posilnili svoje pozície v regióne južného Kaukazu po druhej vojne o NKR a Západ sa svojou nečinnosťou/neangažovanosťou vymanévroval z regiónu a jeho vplyv sa významne oslabil. Návrat bude preto pravdepodobne pomalý a postupný, a bude závisieť aj od výsledku aktuálnej vojny o Ukrajinu.

6. Ako by ste predikovali budúci vývoj situácie v konflikte o NK po vypršaní mandátu ruských mierových jednotiek?

Do 24.2.2022 platila poučka, že keď ruskí vojaci/mierotvorcovia niekam prišli, tak len tak ľahko odtiaľ neodišli. Pre Rusko je prítomnosť v NKR výhodná, jednak sa o to usilovali dlhodobo a taktiež im to dáva možnosť ovplyvňovať dianie v oboch zainteresovaných krajinách ARM i AZE – diktovať si podmienky a udržiavať ich vo svojom geopolitickom orbite. Avšak vzhľadom na vojnu na Ukrajine je situácia podstatne komplexnejšia. Pokiaľ by sa konflikt na Ukrajine predlžoval, mohol by viazať významné ruské vojenské sily, a tým limitovať možnosť Ruska zareagovať v prípade eskalácie v NKR.

7. Ako by ste povedali, že môže ovplyvniť súčasný vojnový konflikt na Ukrajine riešenie situácie v NK?

Konflikt na Ukrajine dáva možnosť AZE opäť sa pokúsiť o nejaký riskantný vojenský akt, aby si zlepšil rokovaciu pozíciu. V prípade, že by Rusko vyšlo z konfliktu ako oslabené, znamenalo by to významné ohrozenie bezpečnosti Arménska, ktoré je závislé od vojenskej pomoci z Ruska. Posilnila by sa pozícia Turecka a jeho spojenca Azerbajdžanu v regióne, mohlo by dôjsť k obnoveniu vojnového konfliktu o NKR a Azerbajdžan by sa mohol pokúsiť vojensky obsadiť aj zostávajúce územie NKR, ktoré je ešte pod kontrolou arménskych síl. Konflikt na Ukrajine a stabilita južného Kaukazu sú spojené nádoby.

Záver

Región južného Kaukazu sa stal v súčasnosti pre svoj strategický význam a geopolitický potenciál predmetom diskusií a analýz mnohých akademikov. Aj napriek faktu, že sa jedná o oblasť, ktorú sprevádzajú mnohé konflikty, regionálne aj globálne mocnosti k nej upriamujú svoju pozornosť. Spor o územie Náhorného Karabachu je výsledkom medzietnických a náboženských disparít dvoch odvekých rivalov Arménska a Azerbajdžanu, ktorý vrhá tieň na celý južný Kaukaz. Kľúčom k pochopeniu konfliktu ako celku bola preto jeho komplexná analýza s prihliadnutím na historické príčiny jeho vzniku a možného eskalovania. Ako sú korene konfliktu jasnejšie, postupom času sa ukázalo, že riešiť len pôvod konfliktu nie je postačujúce pre jeho vyriešenie. Ako konflikt zrel a upevňovalo sa status quo, domáci a medzinárodní aktéri si dokázali vytvoriť manévrovací mechanizmus a nájsť priestor pre vlastný prospech. V tomto smere si diplomová práca kladie za cieľ doplniť aktuálny diskurz a analyzovať na pozadí historických súvislostí akú úlohu v súčasnosti zohráva geopolitika a záujmy tretích štátov v konflikte o Náhorný Karabach a poukázať na možnosti a limity, ktoré predstavujú pri jeho riešení.

Z kontextu historických udalostí, ktoré sme opísali v prvej kapitole sa nám podarilo vytvoriť základ pre naplnenie nášho primárneho cieľa. Taktiež sme splnili aj prvý parciálny cieľ a dokázali, že súčasné riešenie a dynamika konfliktu boli zadefinované už dávno v minulosti. Analýzou samotného vzniku teritória Náhorného Karabachu a jeho nabožensko-etnických súvzťahností sme identifikovali nielen príčinu vzniku konfliktu, ale aj aktéra, ktorému sa podarilo konflikt zmraziť. Väčšina autorov vníma pridelenie regiónu NK k Azerbajdžanu vtedajším ZSSR ako strategický krok, dokonca to považujú za klasickú techniku, ktorou si neskôr zaistilo výhodnú pozíciu a vymedzilo sféru vplyvu. Pri hľadaní príčiny vzniku konfliktu sa stotožňujeme s názorom, že sa jedná o stret dvoch znepriatelených etník a náboženstiev, ktorý konflikt o NK ešte viac prehĺbil. Následne boli zmapované dva vojenské strety, ktoré mali za následok prekreslenie hraníc územia, pričom v prvom vyhralo Arménsko a v druhom Azerbajdžan. V prvej vojne o NK využilo Arménsko politickú nestabilitu Azerbajdžanu vo svoj prospech a Rusko opäť sprostredkovaním mieru umocnilo pozíciu arbitra. V druhej vojne o NK sme pracovali aj s novým fenoménom, ktorý konflikt zviditeľnil a síce hybridným vedením vojny. Hybridné vedenie vojny malo zásadný vplyv na výsledok a teda výhru Azerbajdžanu. Moderná technika bezpilotných lietadiel či kybernetické útoky úplne ovládli bojové pole. Druhá vojna

celkom zmenila modus vivendi pre NK a modus operandi pre Rusko.

Predmetom skúmania praktickej časti práce boli vzťahy jednotlivých aktérov k Arménsku a Azerbajdžanu, ktoré sme postavili do kontextu s ich zahraničnou a bezpečnostnou politikou. Rusko, ako hlavný garant prímeria takmer 30 rokov prispieva k „zmrazeniu“ arménsko – azerbajdžanského konfliktu s cieľom ovplyvňovania zahraničnej politiky regionálnych aktérov. Oficiálne vystupuje ako ekonomický a bezpečnostný partner Arménska, avšak zbrane dodáva do oboch krajín a samotný prezident Ruska, V. Putin sa vyjadril, že z hľadiska medzinárodného práva sú NK a jeho príľahlé oblasti uznané ako „neodškriepiteľná“ súčasť Azerbajdžanskej republiky. Prikláňame sa aj k tvrdeniu odborníka na tému postsovietskeho priestoru a geopolitiky RF, že Rusko sa prostredníctvom konfliktu o NK pokúša o novú konfiguráciu vzťahov s regiónom tak, aby boli potlačené neperspektívne ambície USA, historické požiadavky Turecka a Iránu a nový geopolitický apetít Číny. Pri Turecku sme vyzdvihli hlavne rastúci vplyv panturkizmu a snahu tureckého prezidenta zvýšiť svoj vplyv v štátoch bývalej osmanskej ríše. Viacerí autori (s ktorých názorom sa stotožňujeme) poukazujú na skutočnosť, že Rusko a Turecko sa v konflikte o NK sporia o svoj vplyv na Kaukaze. Týmto sme potvrdili prvú stanovenú hypotézu a predpokladaný súvis eskalácie bojov so zahraničnopolitickými ambíciami tretích štátov. Avšak stretávame sa s protichodnými názormi na otázku či sa zmenila geopolitická rovnováha síl na južnom Kaukaze po skončení druhej vojny o NK. Podľa odborníka P. Juzu ide o potvrdenie de facto stavu s výhrou Ruska. V našom výskume poukazujeme práve na fakt, že Turecko spochybnilo efektívnosť ruského riadenia na južnom Kaukaze a zároveň oslabilo geopolitický status quo južnej periferie Moskvy. Čo môžeme s istotou konštatovať, že nebolo cieľom Moskvy prizvať ďalšieho aktéra k rokovaciemu stolu. Bez angažovanosti väčších mocností, by nebola podpísaná ani posledná mierová dohoda. Pri analýze zainteresovanosti Iránu sme dokázali, že takisto vstupuje do konfliktu na základe vlastných záujmov prostredníctvom hľadania ekonomických a bezpečnostných záruk. Zo strany USA, ako naznačil aj odborník na tému NK Ján Cingel, očakávame s novým prezidentom o niečo vybalansovanejšiu zahraničnú politiku smerom k NK, no to závisí aj od vývoja situácie na Ukrajine.

Súčasťou praktickej časti bolo aj zistiť či mediačné procesy nevyhnutne fungujú v prospech mierovej dohody, alebo práve naopak zabraňujú úplnému vyriešeniu a stabilizácii konfliktu. Túto otázku si položil aj bývalý prezident Azerbajdžanu Abulfaz Elčibej, podľa ktorého by Arménsko a Azerbajdžan konflikt vyriešili bez angažovanosti

iných mocností. Otázka či angažovanosť zahraničných aktérov v konfliktoch vo všeobecnosti prispieva k ich vyriešeniu je veľmi aktívna všade vo svete. Odpoveď na ňu je veľmi zložitá, avšak na základe analýzy mediačných snáh zo strany OBSE a EÚ sme dospeli k záveru, že nedisponujú pákovým efektom, OBSE sa stáva čoraz viac paralyzovanou vnútropolitickými nezhodami. EÚ dlhodobo, ako aj širšie medzinárodné spoločenstvo, prehliadala dianie v Náhornom Karabachu, dôsledkom čoho je jej angažovanosť neefektívna. Zároveň neústupčivosť vedúcich rokovaní, erózia multilateralizmu a zhoršujúce sa geopolitické prostredie medzi Ruskom a Západom mediačné snahy inštitúcií značne limituje. Preto v našej práci upúšťame od možnosti sprostredkovania mieru alebo väčšej angažovanosti mierových inštitúcií. Príčinou sú práve regionálne mocnosti, ktoré v oblasti južného Kaukazu hrajú vlastné geopolitické šachy.

Druhá vojna o NK ponechala status zvyšných 30% územia opäť otvorený. Predikovať jeho budúcnosť nie je jednoduché a stretávame sa s množstvom názorov. Podľa Mgr. Jána Cingela v súvislosti s vývojom na Ukrajine je prítomnosť ruských mierových síl v NK otázna. Naopak profesor P. Juza konštatoval, že jednotky na svojom mieste zotrávajú a ich mandát bude naďalej predlžovaný v zmysle zahraničnej politiky Ruska za udržaním vplyvu v regióne. Naša práca vzala pri predikovaní vývoja budúceho statusu do úvahy viacero premenných. Vo svetle súčasného geopolitického usporiadania sveta, aktuálnych informácií, historického a súčasného pozadia konfliktu, sme analyzovali jeho vývoj v podmienkach teórie hier. Keďže existuje viacero teórií hier v medzinárodných vzťahoch jej výber sme uskutočnili po potvrdení druhej hypotézy a síce, že v 21. storočí pozorujeme ústup idealizmu a nástup realizmu v medzinárodných vzťahoch. Návrat realistického myslenia súvisí s aspiráciou Turecka a Ruska prepisovať modernú históriu a vytvárať nové paradigmy v medzinárodných vzťahoch. Toto tvrdenie je podložené skutočnosťou, že oba štáty v súčasnosti realizujú svoje národné záujmy mimo vlastného územia. Realizmus vidí dosiahnutie mieru a stability prostredníctvom vojenskej intervencie. Azerbajdžan odmieta zvyšných 30% územia Náhorného Karabachu v zmysle svojej zahraničnej politiky vyhlásiť za nezávislé. Vojna, ktorou v roku 2020 získal väčšinu územia vytvorila jedinečný precedens pre zahraničnopolitické, ale aj národné záujmy azerbajdžanského prezidenta. Hra nulového súčtu s ktorou pracujeme nám odhalila, že vojenský zásah po vypršaní mandátu ruských mierových jednotiek je najpravdepodobnejšou východiskovou alternatívou. Toto tvrdenie môžeme podložiť aj tým, že pozdĺž kontaktnej línie aj v súčasnosti pretrvávajú eskalácie bojov. Bezpečnostná architektúra zažíva turbulentné obdobie na každom kontinente, vrátane

Európskeho. V rámci prechodu od idealizmu k realizmu akcelerujú túžby po obnove veľmocenského postavenia v medzinárodných vzťahoch a na základe toho bola vypracovaná stratégia vojnového zásahu a tým aj zánik NK v súčasných hraniciach.

Prostredníctvom dosiahnutých výsledkov zo stanovených cieľov môžeme potvrdiť, že regionálni a zahraniční aktéri zohrávajú kľúčovú úlohu z hľadiska dynamiky konfliktu a dovoľujú nám tak pochopiť priebeh jednotlivých incidentov. Ich úloha je zásadná aj pri modelovaní budúceho vývoja. V práci sme naznačili, že súčasné pragmatické, realistické ideológie dvoch hlavných mocností v regióne zmenili pohľad na vývoj konfliktu o NK a de facto predurčujú jeho existenciu.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. BABAYEV, Azer a kol. *The Nagorno-Karabakh deadlock*. 1. vyd. Springer. 2020. s 330. ISBN: 978-3-658-25199-4
2. CHORBAJIAN, Levon a kol. *The Caucasian knot: the history*. 1 vyd. Londýn: Zed Books, 1994. s. . ISBN 978-1856492874.
3. GEUKJIAN, Ohannes. *Ethnicity, Nationalism and conflict in the South Caucasus*. 1. Vyd. 2012. Ashgate Publishing limited. 195 s. ISBN: 978 0 7546 7888 5
4. KREJČÍ Oskar. *Mezinárodní politika, Geopolitické hrátky*. 1. vyd. Ekopress. 2014. s. 752 ISBN 9788087865071
5. KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika Středoevropského prostoru*. 1. vyd. Professional Publishing. 2016. s. 428. ISBN 9788074311611.
6. KRUGER, Heiko. *The Nagorno-Karabakh Conflict, A Legal Analysis*. 1. vyd. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2010. 176 s. ISBN 978-3-642-11787-9.
7. MALLICK, Maj Gen. *Armenian.Azerbaijani Conflict over Nagorno-Karabakh: Geopolitical Implications*. 1.vyd.2021. Vivekananda International Foundation. 3, San Martin Marg. 98 s. ISBN: 978-81-952151-3-3
8. SAPAROV, Arsène. *From Conflict to Autonomy in the Caucasus*. 1. vyd. 2015. Routledge. 228 s. ISBN: 978-0-415-65802-7
9. SLOAN, G. R. *Geopolitics in United States Strategic Policy*. 1. vyd. Palgrave Macmillan. 1996. s 20. ISBN-10 : 0312019548

Odborné články a štúdie:

10. ABILOV, Shamkhal. *Nagorno Karabakh War and Khojali Tragedy*. The Washington Review of Turkish Eurasian Affairs. 2013. s. 6. [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete :<https://www.academia.edu/8051793/nagorno_karabakh_war_and_khojali_tragedy>
11. ABUSHEV, K. *The Nagomo Karabakh Conflict as a Part of the "New" Eurasian Geopolitics*. Edinburgh University. s. 32. [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete

- <<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/52663/5018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
12. ČECH Lubomír. *Turecká zahraničná politika v procese zmien*. In: Medzinárodné vzťahy. Bratislava. [online] 2019. str 19. [cit. 2021-05-12]. ISSN: 1339-2751 Dostupné na internete:<https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2019/1/MV_2019_1_5-23_Cech.pdf>
 13. FREIZER, Sabine. *Twenty years after the Nagorny Karabakh ceasefire: an opportunity to move towards more inclusive conflict resolution*. In: Researchgate. [online] 2015. [cit. 2021-09-12] ISBN 1080/23761199.2014.11417295. Dostupné na internete :<<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23761199.2014.11417295>>
 14. GULIYEV, Farid. *The End of the "Nagorno-Karabakh" Region?* In: Researchgate. 26. 11.2020. s. 3. [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete :<https://www.researchgate.net/publication/346402238_The_End_of_the_Nagorno-Karabakh_Region>
 15. GULIYEV, Farid. *OSCE mediation strategies in Eastern Ukraine and Nagorno-Karabakh: a comparative analysis*. In: tandfonline. . [online] 2021. s. 14 [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete :< <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2021.1900121>
 16. JUZA, Peter. *Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. In: Almanach. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. [online] 2010. s. 170. [cit 2022-01-30] Dostupné na internete:< <https://fmv.euba.sk/RePEc/brv/almnch/A2010-1.pdf>>
 17. KASIM, Kamer. *The Nagorno-Karabakh conflict: Regional implications and the peace process*. In: Caucasus International. Baku. [online] 2012. s. 5-18. [cit. 2021-11-1]Dostupné na internete< https://www.academia.edu/35841050/Kamer_Kasim_The_Nagorno-Karabakh_conflict_Regional_implications_and_the_peace_process_>
 18. KHALID, Iram. *Nagorno-Karabakh Conflict*. In: Journal of Political Studies. 2020. s. 21. [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: <(PDF) Nagorno-Karabakh Conflict (researchgate.net)>
 19. KHOSHNOOD, Arvin. *Iran's Quandary on Nagorno-Karabakh*. In: Researchgate. [online] 2021 s. 2.[cit. 2021-12-12]. Middle East Quarterly. Dostupné na internete:<
https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/94776861/2021_Iran_s_Quandary_on_Nag

orno_Karabakh.pdf>

20. MOORADIAN, Moorad. *Hurting Stalemate or Mediation? The Conflict over Nagorno – Karabakh*. [online] 1994. . [cit. 2021-02-01] s. 4-6. Dostupné na internete:<<https://www.jstor.org/stable/424974>>
21. REZVANI, Babak. *Russian foreign policy and geopolitics in the Post-Soviet space and the Middle East: Tajikistan, Georgia, Ukraine and Syria*. Middle Eastern Studies. [online] 2020. s. 8-23. [cit. 2021-09-12]. Dostupné na internete:<<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00263206.2020.1775590?needAccess=true&>>
22. RIOUX, Jean-Sébastien, BOUCHER, Jean-Christophe. *Third Party Intervention as Conflict Management: The Case of Africa*. In: 16th Nordic and 4th Baltic Peace Research Conference. St. Petersburg. [online] 2003 . [cit. 2021-09-12] Dostupné na internete:<https://www.institutidrp.org/contributionsidrp/Rioux_7octobre2003.pdf>
23. VOLNER, Štefan. *K teoretickým a metodologickým aspektom skúmania geopolitického pôsobenia..* In: Medzinárodné vzťahy. [online] 2004. s. 154. [cit. 2021-11-1]. Dostupné na internete:<https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2004/MV2004-2.pdf>
24. YAPAR Hakan. *Nagorno-Karabakh Conoflict: A Geopolitical Analysis*. In: Academiaedu. [online] 2021. s. 28. Universidad Carlos III de Madrid. [cit. 2021-05-12] Dostupné na internete:<https://www.academia.edu/49272449/Nagorno_Karabakh_Conflict_A_Geopolitical_Analysis>
25. ZACHA, Ondřej. *EU Policy gaps towards the Nagorno Karabakh Conflict*. In: Stratpol. [online] 2018. [cit. 2021-11-1] Dostupné na internete: <<https://stratpol.sk/wp-content/uploads/2018/06/webZACHA-EU-policy-gaps-towards-Nagorno-Karabakh-conflict.pdf>>

Internetové zdroje:

26. ALJAZEERA. *Armenia announces ceasefire after Azerbaijan border clashes*. In: Aljazeera. [online] 2021 [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:<<https://www.aljazeera.com/news/2021/11/16/armenia-azerbaijan-say-clashes-erupt-at-border>>

27. ABRAHAMYAN, Paruyr. *Are We Ready for the next Cyber War?* In: ENVreport. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:<<https://www.envreport.com/politics/are-we-ready-for-the-next-cyber-war>>
28. BASOK, Karina. *Jesli Rosija ujd'ot, Azerbajdžan dobjeto Karabach*. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:<<https://www.gazeta.ru/army/2021/09/15/13987826.shtml?updated>>
29. CINGEL, Ján. Konflikt o Náhorný Karabach v kontexte hybridného vedenia vojny. 17. 2. 2021. [cit. 2021-31-10]. Zoom. [video-konferencia]
30. DE WAAL, Thomas. *Unfinished Business in the Armenia-Azerbaijan Conflict*. In: Carnegie Europe. [online] 11. 2. 2021 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete:<<https://carnegieeurope.eu/2021/02/11/unfinished-business-in-armenia-azerbaijan-conflict-pub-83844>>
31. Global risk insights. *The risk of renewed hostilities over Nagorno-Karabakh*. In: Global risk insight [online] 2016 [cit. 2021-12-12] Dostupné na internete: <http://globalriskinsights.com/2016/04/renewed-hostilities-nagorno-karabakh/>
32. HOFFMAN, Frank. *On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs. Hybrid Threats*. In: War on the Rocks. [online] 28. 7. 2014. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na internete:<<http://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybridthreats/>>
33. International Crisis Group. *The Nagorno-Karabakh Conflict: A visual Explainer*. [online] 2022 [cit. 2021-01-11]. Dostupné na internete:<<https://www.crisisgroup.org/content/nagorno-karabakh-conflict-visual-explainer>>
34. International Crisis group. *Helping Stabilise the New Status Quo in Nagorno-Karabakh*. In: International Crisis group. [online] 2021. [cit. 2021-11-1]. Dostupné na internete:<<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/helping-stabilise-new-status-quo-nagorno-karabakh>>
35. ISAJEV, Andrej. *Turcija i konflikt v Nagornom Karabache*. In: yandex. [online] 2020. [cit. 2021-09-12]. Dostupné na internete:<<https://zen.yandex.ru/media/id/5c62e2c6ae6f0200adeabbc4/turcija-i-konflikt-v-nagornom-karabahe-5f7ec358dee665439849c66e>>
36. ISMAILZADE, Fariz. *U.S. Policy Toward Azerbaijan in the Biden Administration*. In: Analytical Articles. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:<<https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13660-us-policy>>

toward-azerbaijan-in-the-biden-administration.html>

37. IVŠINA, Oľga. *My objazatel'no pojedem v te kraja. Kak Turcija vidit svoju rol' v mirotvorčeskoj miciji v Karabache*. In: BBC news. [online] 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/russian/features-54930755>>
38. JAM news. *Aliyev on Armenian-Azerbaijan border, Nagorno-Karabakh status: We are in our territory*. In: JAM news. [online] 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:<<https://jam-news.net/aliyev-on-armenian-azerbaijan-border-nagorno-karabakh-status-we-are-in-our-territory/>>
39. KANADYAN, Hovsep. *Implications of the 2020 Artsakh War on Regional countries*. [online] 2021 [cit. 2.20.2022]. Dostupné na internete:<<https://evnreport.com/politics/implications-of-the-2020-artsakh-war-on-regional-countries/>>
40. Koncepcija vnutrennej politiky Rasijskoj federacii. [online] 2016. [cit. 2021-09-12] Dostupné na internere:<http://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/official_documents//asset_publisher/CptlCkB6BZ29/content/id/2542248>
41. Krasnaja vesna. *Obostrenie v Karabache. 27 sent'jabra. 2020 goda u ego posledstviya*. In:Krasnaja vesna. [online] 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete: <https://rossaprimavera.ru/news/20d35124>
42. KULAGIN, Vladimir. *U Pašinjana net drugovo vychoda*. In: Gazeta.ru. [online] 2021. [cit. 2021-02-01] Dostupné na internete https://www.gazeta.ru/politics/2021/10/04_a_14050591.shtml?updated
43. LACHERT, Jakub. *Nagorno-Karabakh as Part of Geopolitical Rivalry*. In: Warsaw Institute. [online] 2021 [cit. 2021-02-01] Dostupné na internete:<<https://warsawinstitute.org/nagorno-karabakh-part-geopolitical-rivalry/>>
44. LARSEN, Joseph. *Russia's Double Dealing in Armenia and Azerbaijan*. In: International Policy Digest [online] 2016 [cit. 2021-12-18]. Dostupné na internete :<<https://intpolicydigest.org/2016/12/07/russia-s-double-dealingarmenia-azerbaijan/>>
45. MARTIROSYAN, Samvel. *Armenia, Azerbaijan and the War on information*. In: EVNreport. [online] 2017 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:<<https://www.evnreport.com/raw-unfiltered/armenia-azerbaijan-and-the-war-on-information>>
46. POPLAVSKIJ, Aleksej. *Nagornovo Karabacha u nas bol'she net*. In: Gazeta.ru. [online]

2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na internete:<
https://www.gazeta.ru/politics/2021/09/27_a_14026933.shtml?updated>
47. RadioFreeEuropeRadioLiberty. *Azerbaijani Forces Enter Third District Under Nagorno-Karabakh Truce*. [online] 2020 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete:<<https://www.rferl.org/a/azerbaijani-forces-enter-third-district-under-nagorno-karabakh-truce/30977052.html>>
48. RECKNAGEL, Charles. *Why The Nagorno-Karabakh Crisis Matters*. In: RadioFreeEurope, Radio Liberty. [online] 2016. [cit 2022-01-30] Dostupné na internete:< <https://www.rferl.org/a/nagorno-karabakh-explainer-conflict-azerbaijan-armenia/27656158.html>>
49. RUMBAUGH, Wes, SHAIKH, Shaan. *The Air and Missile War in Nagorno-Karabakh: Lessons for the future of Strike and Defense*. In: Centre for Strategic & International studies. [online] 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na internete:<
<https://www.csis.org/analysis/air-and-missile-war-nagorno-karabakh-lessons-future-strike-and-defense>>
50. SENEČEK. R. Richard. *Nachičevan a Náhorný Karabach*. In: Noveslovo. [online] 2009 [cit. 2021-31-10] Dostupné na internete: <
https://noveslovo.sk/c/11270/Nachicevan_a_Nahorny_Karabach>
51. SHAIKH, Shaan. *The air and missile war in Nagorno-Karabakh: Lessons for the future of Strike and defense*. In: Centre for strategic & international studies. [online] 8.12.2020 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete<<https://www.csis.org/analysis/air-and-missile-war-nagorno-karabakh-lessons-future-strike-and-defense>>
52. SHUTTERSROCK. *Nagorno Karabakh images*. In: Shutterstock. [online] Dostupné na internete:<<https://www.shutterstock.com/search/Nagorno+Karabakh>>
53. The Prime Minister of the Republic of Armenia.. [online]. 10.11.2020 [cit. 2021-31-10]. Dostupné na internete: <https://www.primeminister.am/en/press-release/item/2020/11/10/Announcement/>